

nr 48, september 2023

HILVERSUM 3

PERIODIEK van en voor LUDGERIANEN - op initiatief van LICHTING '62-'67

mailadres: redactie@postvakh3.nl
website: www.postvakh3.nl

COLOFON

REDACTIE (lichting 62-67)

Ton Boogmans: redacteur

Herman Jansen: redacteur

Frits Le Roux: redacteur, website

Harrie de Valk: lay-out, eindredacteur

MEDEWERKERS

Jos Bus (63-66)

Gijs Eijsink (61-66)

Hans Heemskerk (65-70)

Wim Koppen (64-69)

Gerard Kosse (62-67)

Rien Overvelde (59-64)

Henk Ruijter (63-68)

Alowie Stijnenbosch (64-69)

Jan Verheijen (63-68)

Herman Verweij (61-66)

Hans Wentink (59-64)

Hans de Winther (61-66)

Hans Wynants (59-64)

Redactieadres: Wethouder Peetershof 9
5665 SG Geldrop
devalkharrie@gmail.com

INHOUDSOPGAVE

Ctrl + klikken op onderstreepte woord voor directe koppeling!

- Blz. 1: Colofon
- Blz. 2: Inhoudsopgave
- Blz. 3: Van de [eindredacteur](#)

THEMADEEL:

- Blz. 4: **Gerard Kosse:** Een zondagmiddag zonder kogels door de [kerk](#).
- Blz. 8: **Frits Le Roux:** Gods[huizen](#).
- Blz. 10: **Alowie Stijnenbosch:** Van kogels tot [kloten](#).
- Blz. 15: **Jan Verheijen:** Kogels en [kerken](#).
- Blz. 18: **Harrie de Valk:** I had a [dream](#)...
- Blz. 19: **Rien Overvelde:** Een zeer belangrijke [beslissing](#).
- Blz. 21: **Ton Boogmans:** De kogel is [door](#) de kerk.

ALGEMEEN DEEL

- Blz. 24: **Harrie de Valk:** Persoonlijk als zodanig gesproken ... Kleur [bekennen](#).
- Blz. 27: **Jan Verheijen:** [Donkerzwart](#).
- Blz. 28: **Harrie de Valk:** Bagdadigheden.
- Blz. 29: **Hans de Winther:** Van de hak op de [tak](#).
- Blz. 32: **Jan Verheijen:** Muzikale [hobby](#).
- Blz. 35: **Jos Bus:** Bericht uit de [Provence](#) (17).
- Blz. 38: **Henk Ruijter:** [CBR](#).
- Blz. 40: **Ton Lugtenberg:** Van azijn naar wijn... van bocht naar [kwaliteit](#).
- Blz. 43: **Herman Verweij:** Heerlijke [vlinder](#) (poëzie).
- Blz. 44: **Frits Le Roux:** Kill de [Kerstman](#) (vervolgverhaal, aflevering 12)

-
- Blz. 48: **Redactie:** Korte [berichten](#)
 - Blz. 49: Slotpagina

Ctrl + klikken op onderstreepte woord voor directe koppeling!

Van de eindredacteur

Waarde Ludgergenoten,

Voor de redactie was de kogel al een tijdje geleden door de kerk, toen we het besluit namen om bij **nummer 50 in maart 2023** te stoppen met de uitgave van de digitale Hilversum 3. Het was een moeilijk besluit. Ook redacteur Frits Le Roux heeft na lang wikken en wegen de beslissing genomen zijn geliefde Frankrijk waar hij al zo lang woonde te verlaten en terug te keren naar Nederland. Ook voor hem zal het niet gemakkelijk geweest zijn om alles wat hij daar in de loop van jaren eigenhandig had opgebouwd achter zich te laten. Inmiddels heeft hij een woning gevonden in Sappemeer. Niet verwonderlijk want hij kwam uit Groningen en is, ondanks al zijn omzwervingen over de wereld altijd Groninger gebleven. Ik wens hem nog vele mooie maar rustige 'Grunninger' jaren toe!

Voor wat mijzelf betreft gaat het einde van onze periodiek mij enerzijds zeer aan het hart, maar anderzijds is er opluchting omdat het vanwege mijn huiselijke situatie niet meer verantwoord is nog langer zoveel tijd te steken in het schrijven voor en het runnen van ons contactblad. Mijn echtgenote Renate kan vanwege een oogziekte die ernstig verergerd is door PCA, een zeldzame vorm van Alzheimer, bijna niet meer zien en heeft bovendien uitgezaaide longkanker in de laatste fase. Ik ben al een behoorlijke tijd haar mantelzorger, maar die taak zal mij de komende tijd zeker steeds vollediger in beslag gaan nemen. Hilversum 3 verschafte mij weliswaar de broodnodige afleiding, maar het kostte ook onevenredig veel tijd en die kan ik eigenlijk op dit moment niet meer missen.

Ik wil echter nog wel graag onze periodiek aan een waardig einde helpen en zal proberen tot nummer 50 mijn steentje bij te dragen. Mocht dat niet lukken dan ben ik ervan overtuigd dat mijn mederedactieleden mijn taken zullen overnemen.

Heel belangrijk is daarbij dat de lezers en medewerkers tot het laatste toe zoveel mogelijk bijdragen blijven insturen, zodat de laatste twee nummers bol zullen staan van de kwaliteit, zoals we die de laatste jaren gewend waren. Dat zal dan het mooiste afscheidscadeau worden dat jullie me kunnen bezorgen! Ik reken erop!

Harrie de Valk

THEMADEEL

EEN ZONDAGMIDDAG

ZONDER KOGELS DOOR DE KERK

Gerard B.Kosse – Ludgerjaargang 1962-1967
Amsterdam, 15-08-2023

HET LAATSTE LEEFBARE LEVENSLUSTRUM is voor de meeste leden van mijn generatie aangebroken. Daar zijn we ons ondertussen steeds scherper van bewust. Tenminste, als we nog niet dementeren en ook niet versuft zijn door pijnstillers en andere middeltjes die een lamelijk leven heel lang kunnen rekken.

Beseffend dat we ons leven maar weinig in eigen hand hebben, houden we ons toch graag voor de gek door KOGELS DOOR DE KERK te jagen. Anders gezegd: Door onszelf wijs te maken dat we ons bestaanje zélf kunnen vormgeven zoals we dat zelf graag willen, nemen we - na veel wikken, wegen en overleggen -- <weloverwogen beslissingen>. We hakken dan de knoop door in de verwachting dat daarmee HET GEWENSTE wordt bereikt. Maar dat is niet zo!!

Op 7 augustus vierden mijn man en ik dat we 30 jaar geleden in Nederland arriveerden om ons hele leven samen te zijn

VAN DE GENEUGTEN VAN ONS ZELFBEDROG hebben we allemaal jarenlang kunnen genieten. Vooral toen we nog jong waren en vol enthousiasme de ene na de andere beslissing namen in de volle overtuiging dat we zo ons leven konden inkleden en ten volle genieten naar eigen wens. Terugkijkend, vind ik het verbazingwekkend naïef van mezelf dat ik ook zo dacht en opereerde. Immers, talloze keren sloeg het noodlot toe en werd mijn hele be-

staan ontworteld. En andere keren werd ik blij verrast door mensen en gebeurtenissen die onverwacht, onvoorzien en ongepland mijn leven een andere, gelukkigere koers gaven. Mijn ontmoeting met Yves is daar een voorbeeld van. **Desondanks bleef ik <kogels door de kerk jagen>. Ook nu nog heel vaak.** Dat doe ik in een poging <er het beste van te maken> nu we weten dat Yves' cystenieren al 7 kilo wegen, zijn nierfunctie nog maar 12% is en niertransplantatie nagenoeg onmogelijk lijkt, terwijl mijn rikketik dusdanig tekeergaat dat ik er niet op rekenen mag dat ik nog jarenlang voor hem kan blijven zorgen. Als psycholoog en ontwikkelingsdeskundige weet ik dat mijn rationele beslissingen nagenoeg geen invloed hebben op wat er *werkelijk* met mij en Yves staat te gebeuren.... Maar ik blijf maar doorgaan met het aandragen van oplossingen en beslissingen! Ik kan het gewoon niet laten!

Als jij ook meer wilt weten over de hierboven gesignaleerde **tegenstrijdigheid** tussen ons menselijk handelen en ons begrijpen, dan raad ik je aan om ONS FEILBARE DENKEN van de Nobelprijswinnaar Daniel Kahneman (2011) aan te schaffen. Dat boek leest als een trein!

<LEVEN IN HET NU> is een houding waarbij weinig <kogels door de kerk> worden gejaagd. Veel niet-westerse culturen zijn hier meesters in. **Yves, mijn eigen man, is ook zo'n levenskunstenaar.** Ik heb op dat gebied veel van hem geleerd. Vooral in het bedenken van **knotsgekke verrassingen** zoals op de linker foto hierboven. Bij terugkomst uit zijn verpleegjob, stond er pasgeleden roze (alcoholvrije) champagne op dito vloerkleedje op hem te wachten. En op zijn beurt verraste hij me afgelopen zondag door mij te laten omhelzen door

een stel wildvreemde meiden die hij had wijsgemaakt dat zijn man “vandaag jarig” was. De rechter foto op de vorige pagina brengt dat in beeld.

Tijdens dat zondagse terrassentochtje was er geen tijd voor zorgen, voor plannen of beslissingen van welke aard dan ook. **WE VIERDEN ONS <SAMEN ZIJN NU>**, wetend dat gays zoals wijzelf in diverse andere landen de doodstraf wacht. Op het museumplein had ik namelijk al geposeerd bij de vlag van Somalia: een land waar ze gays ontzorgen door ze een kogel door hun hoofd te jagen. Het gaf mij extra stof tot nadenken...! En het ontlokte Yves de opmerking dat we “dus trots kunnen zijn op de vrijheid die we in ons land hebben afgedwongen voor iedereen!”.

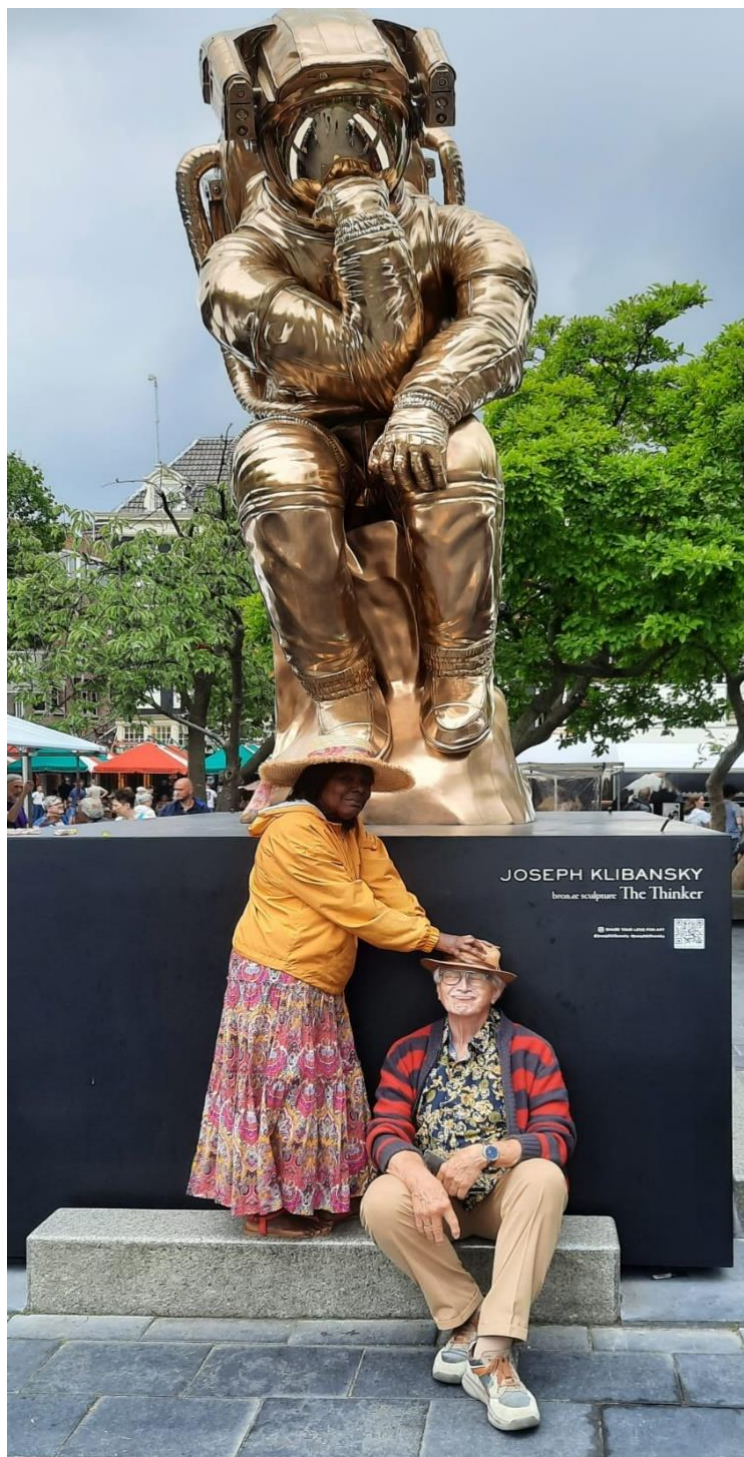
OVERDADIGE LOF VOOR ONS DENKEND BESLISVERMOGEN zal altijd blijven bestaan, neem ik aan -- ondanks het feit dat we *weten en beleven* dat <kogels door de kerk jagen> weinig bijdraagt aan de manier waarop ons leven zich ontvouwt.

De oorzaak daarvan zijn onze gespleten hersenen. Door die gespletenheid zal er altijd een tegenstrijdigheid en spanning zijn tussen onze ratio enerzijds en onze emotie en verlangens anderzijds. Als je daar meer over wilt weten, dan raad ik aan om met behulp van de fascinerende boeken **SAPIENS & HOMO DEUS** van Yuval Noah Harari de cognitieve revolutie van onze menselijke soort beter te begrijpen. Ik laat het bij deze constatering. Ik heb ge-

woon geen tijd meer voor verdere uitleg. Ik ben al bijna 78 en heb erg veel om handen met het leefbaar houden van Yves en mijn dagelijks bestaan. Ik herneem daarom liever de verslaggeving van de wandeltocht van afgelopen zondag.

EEN GOUD-GLANZENDE LOFZANG OP DENKEN & BESLISSEN troffen we aan op het Rembrandtplein. Hordes toeristen en dagjesmensen vergaapten zich daar in stilte aan een kolossaal bronzen beeld van een kosmonaut dat in de zon stond te glimmen en door zijn maker, de jonge kunstenaar Klibansky, de titel **THE THINKER** mee kreeg. Waarschijnlijk omdat zijn zithouding doet denken aan de Denker van Rodin. Bij het zien van die reusachtige

blingbling, relativeerden Yves en onze vriendin Lucie de alom voelbare <Grenzeloze, Eerbiedige Bewondering van het Denken> met de *luidkeelse encensering van <THINK OR DIE>*. Yves maakte er onderstaande forto van. Die scene verbrak de stilte en gaf de omstanders aanleiding tot discussie..

Lucie dwingt mij hier TOT BETER NADENKEN terwijl mijn man dit gebeuren op de gevoelige plaat vastlegt.

DENK ERVAN WAT JE WILT!

Frits Le Roux

GODSHUIZEN

Ik krijg het beeld van de beschadigde kathedraal in Odessa maar niet van mijn netvlies. Het dak van het kerkgebouw was deels ingestort en vrome Oekraïners, mannen en vrouwen, liepen er verwaasd rond en verzamelden er brokstukken. Het was hen aan te zien dat ze niet wisten waar ze met al dat puin naartoe moesten. Hun heilig godshuis was bij toeval door een raket getroffen. De kathedraal was barbaars onteerd en behoorlijk naar de kloten. De treurigheid droop van de gelovige gezichten: hun weg naar een veelbelovende eeuwigheid lag zichtbaar in stukken. Aangeslagen waren ze het vertrouwen in hun God ook bijna kwijt.

Dat waren de omwoners en passanten bij de Notre-Dame ook toen de torenspits van de ka-

thedraal heel langzaam haar evenwicht verloor en slagzij maakte, om vervolgens als een brandende fakkel de kerk in te storten. Verbijsterd keken de omstanders omhoog naar de vonkenregen die in roodkleurige wolken naar de hemel steeg. Vele dagen achtereen toonden de media de traag kantelende torenspits en minutenlang brachten ze het middenschip, dat door de vlammen zwart was verkoold, gedetailleerd in beeld. Tot in de verste uithoeken van Frankrijk was men door het voorval geschokt. En nog voor erom werd gevraagd, stroomden de donaties voor de restauratie al binnen.

Was het symbool van de eeuwigheid ook hier door het noodlot verkracht?

Wat hebben mensen toch met kerken? Dat vroeg ik me af toen ik in juli de Tour de France op het scherm voorbij zag komen. Elke dag liet de tv-redactie de wielerliefhebbers kastelen en kerken zien. Daarbij waren onooglijke ruïnes die, als we het commentaar mochten geloven, bijgedragen hadden aan het roemrijke Franse verleden. De kijkers werden in elke uitzending geconfronteerd met het grote belang van die vergane glorie. Vele kastelen en minstens evenzovele kerken werden er in beeld gebracht.

Uit nieuwsgierigheid begon ik al die langskomende historische gebouwen te turven. Ik vroeg me af of de redactie ons meer op kerken dan op kastelen trakteerde, en op hoeveel. En ja hoor, kerken bleken in het aanbod een kleine meerderheid te vormen en het waren er elke dag rond de dertig! Wat hebben die Fransen toch met kerken, en dat terwijl geen mens in dat land ze nog bezoekt? En waarom heeft de heersende klasse al die eeuwen haast bijna dwangmatig die vele kerken laten bouwen. Wie of wat was ermee gediend? Wat voor geloof of gezag werd ermee tot uitdrukking gebracht?

Het antwoord op die vraag werd me al op jonge leeftijd met veel overtuiging bijgebracht. Het kerkgebouw had met het hiernamaals te maken. Kerken waren de onbetwiste getuigen van het bestaan van een almachtige God. Een eerbetoon aan de Schepper die soms, dan via vrome discipelen, zelf te kennen gaf waar hij een godshuis geplaatst wilde hebben. De orde der jezuïeten, die in mijn geboorteplaats waakte over de geloofsleer, zorgde ervoor dat wij

ons van die goddelijke almacht al jong bewust werden. Hun stichtelijke boodschappen bereikten ons via de activiteiten van hun 'Jongenscongregatie', waar elke puberende scholier automatisch lid van werd. Wij, de jeugd van de kleine roomse diaspora in Groningen, bezochten regelmatig de door de paters georganiseerde bijeenkomsten. Vaak was er een thema aan de orde, soms bracht een film ons iets bij, bijvoorbeeld hoe de voortplanting in zijn werk ging. Maar het ware geloof werd ons vooral bijgebracht tijdens de zomervakanties als we met de bus richting Frankrijk reden en overnachtten op de internaten van de confrères van onze paters. We werden dan twee weken ondergedompeld in een warm rooms bad, met als einddoel Lourdes. Elke dag bezochten we een van die vele, vele Franse kathedralen. Ik heb ze allemaal gezien, Amiens, Parijs, Reims, Chartres, Tours, te veel om op te noemen. En dat ook weer op de terugweg, maar dan met het gezegend Lourdeswater in de koffer. Aan die vrome reizen heb ik, behalve een gezonde kerkfobie, ook machtig mooie herinneringen overgehouden aan prachtig gebrandschilderde glas-in-lood ramen en aan rijk beeldhouwde kerkportalen. In die 'vakanties' werd ons elke ochtend duidelijk gemaakt dat we er nu 'weliswaar waren', maar dat het leven vooral bedoeld was om in het hiernamaals gelukkig te worden. We noemden al die kathedralen, die met hun torenspitsen slecht op één doel wazen, 'lanceerbasisen voor naar de hemel'. Als de jezuïeten even de andere kant uitkeken, glipten we de kerk uit op zoek naar een kroeg die er altijd wel in de buurt te vinden was.

Ik schrijf hierover om me af te vragen wat die vele duizenden kerken, die in al die eeuwen gebouwd zijn, voor de samenleving hebben betekend. Hebben de preken die er werden gehouden bijgedragen aan het denken over de grote vragen van het leven? Heeft de leer die er werd verkondigd over goed en kwaad en zondigheid de mens in positieve zin beïnvloed? Hebben kerkelijke rituelen het ongrijpbare omen van eeuwigheid geloofwaardig gemaakt? Het zijn vragen die bij mij om antwoorden schreeuwen. Vast staat dat het kerkgebouw de mensen bij elkaar bracht. Vast staat ook dat voor de omwonenden de kerk met zijn toren een functie had. Niet alleen werden de mensen bij de tijd gehouden, maar ook werden ze, indien noodzakelijk, door de klokken voor naderend onheil gewaarschuwd.

De maatschappelijke waarde van de kerk, economisch stevig verankerd in de samenleving, was in het verleden beslist van betekenis. Maar nu instellingen en media een groot deel van de functies van die godshuizen hebben overgenomen, is de meerwaarde van kerk en toren sterk afgenomen. Kerken worden dan ook steeds minder gebouwd.

Maar de behoefte om kerken te bouwen is nog niet geheel verdwenen. Dat bewijst de "Sagrada familia", die met zijn vele torenspitsen na vele tientallen jaren nu bijna is voltooid.

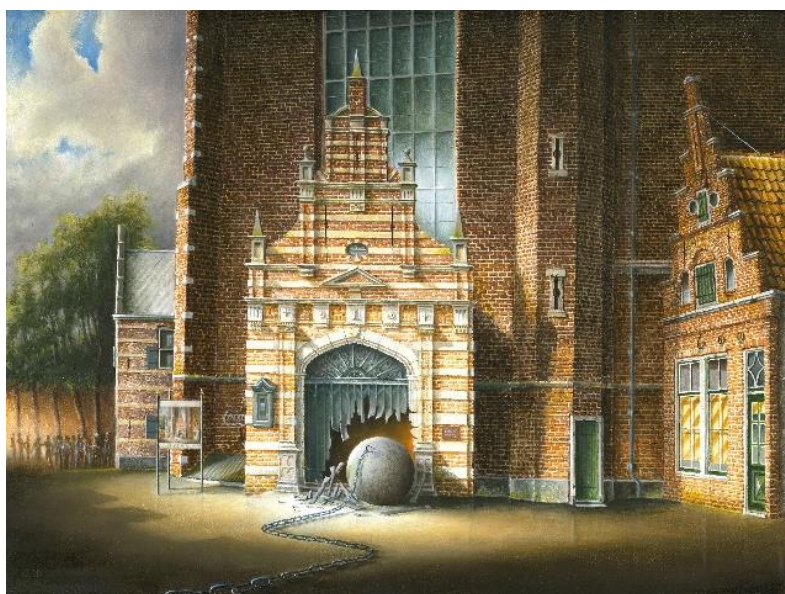
Als waarschijnlijk de laatste grote kathedraal, lijkt de kerk het tijdperk van hemelse lanceerbasisen met allure af te sluiten.

Ook worden er nog wel godshuizen gebouwd van niet christelijke signatuur, waaronder moskeeën, mee geëmigreerd met uitheemse gelovigen. Soms wordt nog ergens, op zoek naar verloren spiritualiteit, een verdwaalde tempel neergezet. Doch de meeste erediensten met zang en rituelen hebben, denk ik, hun langste tijd gehad. Na nog een of twee generaties behoren de kerken met hun erediensten tot het verleden. Wat dan nog overblijft is 'n stukje cultureel erfgoed waarvan we geen afstand willen en kunnen nemen.

Maar hoe moet het dan verder met de behoefte aan verbondenheid in geloof, die in de vele godshuizen eeuwenlang haar onderdak vond en tot leven kwam. Ik vermoed dat die ultieme menselijke behoefte ook zonder kerk haar weg wel gaat vinden. Nu al worden onze helden als heiligen bewonderd en in arena's en op festivals geëerd. In onze verafgoding en in onze aanbidding zijn we intens met hen verbonden. Op internet zijn we reactief; daar brengen we in vele toonaarden ons totale hebben en houwen tot uitdrukking met als doel geloof- en zielsverwanten te vinden. Dankzij de kunstmatige intelligentie worden we in de nabije toekomst ook nog eens tot in alle haarvaten met elkaar verknoopt. En wat te denken van de invloed van filosofen en zieners die het menselijk bewustzijn over de grenzen van het bestaan willen tillen. Moeten we nu dan ook maar gaan geloven dat **Elon Musk** zijn kathedraal op Mars gaat bouwen?

De aloude behoefte van 'er zijn' in verbondenheid, en de onvoorwaardelijke overgave aan

het ongrijpbare, gaat nieuwe en onvoorspelbare behuizingen krijgen. De verkondiging van het eeuwige, het goede en het ware gaat in de toekomst digitaal. Vanaf de vele numerieke preekgestoeltes komt Gods zaligheid virtueel over ons heengevlogen. De sloopkogel kan wel door de kerk: de lancering naar de hemel kan nu zonder godshuizen en torenspitsen. De eeuwige eeuwigheid komt ook langs andere wegen in het vizier.

Frits Le Roux (62-67)

VAN KOGELS TOT KLOTEN

Een historische benadering door Alowie Stijnenbosch (64-69)

Als je een beslissing na lang twijfelen neemt, kun je zeggen dat de 'kogel door de kerk' is. We kennen deze uitdrukking al honderden jaren.

Maar kogels door de kerk? De extra "s" brengt me op een dwaalspoor. Je kunt verwijzen naar allerlei kerkgebouwen in oorlogstijden, waar menig kogel doorheen is gegaan. Daarmee kun je de extra "s" een plek geven. Maar ik ga die extra letter vergeten'. Ik wil wat verder in de geschiedenis onderzoeken waar het gezegde "kogel door de kerk" vandaan komt. Een leuk geschiedkundig uitgangspunt.

De oorsprong van "de kogel is door de kerk" heeft waarschijnlijk te maken met oorlogsvoering in vroegere tijden. Het was een gebruik om tijdens oorlogen kerkgebouwen te sparen, uit respect voor het christelijk geloof. Als deze regel door een oorlogvoerende partij werd geschonden, werd dit beschouwd als het meest respectloze dat er in een oorlog kon gebeuren. Niets wordt meer ontzien.

Het Nederduitsch Spreekwoordenboek Middelburg 1726, deel 1, blz. 31, schrijft hierover het volgende:

"In 't Pausdom bestaat een zonderlinge eerbied voor de kerkgebouwen en gelooft dat de Heiligen, waar aan die zyn toegewyd, en welker overblijfsels men daar in bewaart, zeer worden beledigt en vergramt, wanneer men die beschadigt. Hierom plegen de kerken in belegeringen en verwoestingen verschoont te worden. Is dan de kerk zelf aangetast en doorschoten, 't is een blyk, dat men door geen ontzag wordt afgeschrikt, en nu alles durft ondernemen."

Tuinman: Nederduitsche spreekwoorden

Het lijkt een duidelijk verhaal, maar F.A. Stoett, schrijver van hét standaardwerk over Nederlandse spreekwoorden, is deze verklaring van Tuinman zonder nader bewijs echter niet aan te nemen. Volgens hem staat *de kerk* er alleen voor de alliteratie (op grond van de beginletter *k*). De verklaring die hierboven staat, is dus wel mooi, maar misschien niet (helemaal) waar.

In de vaderlandse geschiedenis zijn er meerdere van deze respectloze daden bekend. Een fraai voorbeeld gebeurde tijdens het beleg van Haarlem.

Haarlem had zich in het voorjaar van 1572 aangesloten bij de Nederlandse Opstand. Willem van Oranje stond toe dat de katholieke religie en het stadsbestuur gehandhaafd bleven, maar hij stelde wel de protestant Wigbolt Ripperda aan als gouverneur. De bevolking zwoer een eed, dat de hertog van Alva een vijand was van de Spaanse koning Philips II en dat het de tiende penning zou weerstaan. In de loop van 1572 werden steden, zoals Zutphen en Naarden, als straf voor hun opstandigheid geplunderd en uitgemoord door het Spaanse leger. Tijdens het beleg van Haarlem probeerden magistraten te onderhandelen om aan plundering en moord te ontkomen, maar Wigbolt Ripperda als gouverneur blokkeerde de onderhandelingen. Hij beschuldigde de Haarlemse magistraten van verraad en nam de macht over. Haarlem zou vechten voor lijfsbehoud.

Don Frederik, de zoon van de hertog van Alva lag voor de poorten van Haarlem den zeven maanden lang belegerde het Spaanse leger de stad. Tijdens dit beleg was Haarlem afhankelijk van Leiden. Voedsel en nieuws kwamen over het Haarlemmermeer daar vandaan. Toen het Haarlemmermeer in handen viel van de Spanjaarden ontstond er in de stad honger.

Hoop op ontzet bleef bestaan, maar het werd onrustig in de stad. De verhoudingen tussen verschillende confessies in de stad en tussen de bevolking en het stadsbestuur verslechterden. Langzaam werd duidelijk dat het beleg niet gewonnen kon worden en het stadsbestuur onderhandelde met Don Frederik over de overgave van de stad. Een generaal pardon werd gegarandeerd en in ruil voor een grote som geld voorkwamen de onderhandelaars plundering van de stad.

Het pardon omvatte echter niet alle inwoners van Haarlem. De protestantse magistraten, hun belangrijkste aanhangers en een groot deel van het garnizoen vielen niet onder de voorwaarden. Velen van hen werden door het Spaanse leger onthoofd of in de Spaarne verdronken.

Het beleg van Haarlem duurde in totaal zeven maanden. Tijdens deze maanden telde een onbekend persoon alle kanonschoten. Dat waren er maar liefst 10.402!

Een van die kanonskogels werd door de Sint-Bavokerk heen geschoten. Naar verluidt gebeurde dit, omdat de predikant van de kerk door de Spanjaarden als een afvallige werd beschouwd. Deze kogel is in de muur van de kerk blijven steken en is nog steeds zichtbaar.

← Kogel in de St. Bavo

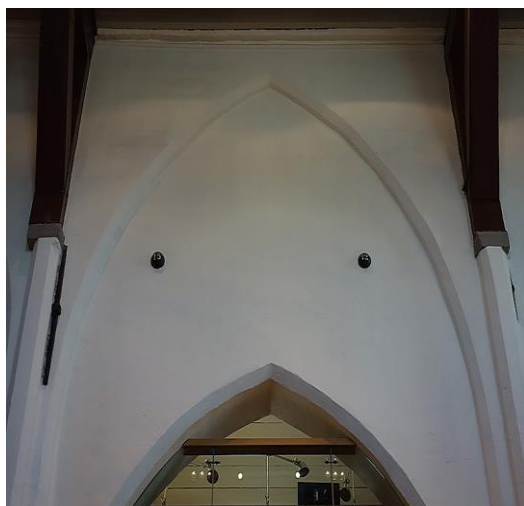
Uiteindelijk capituleerde Haarlem wegens voedseltekorten. Nieuwe Spaans gezinde magistraten werden aangesteld. Door het nieuwe stadsbestuur werd besloten, naar katholiek gebruik, een jaarlijkse processie in het stellen vanwege de overwinning op de geuzen.

Kroniekschrijver Willem Verwer beschrijft de eerste processie op 13 juli 1574 als volgt:

“Een schoene processi ghehouden in gehoghenisse, dat de stad open gegaen was geëindigd dat wij gelibereet waren van ons benauthijt”.

De praktische Verwer was blij dat zijn stad was bevrijd van de protestanten en beschrijft deze jaarlijkse processie.

De stad bleef tot januari 1577 in Spaanse handen. In 1577 sloot Haarlem zich opnieuw aan bij Oranje. Het dagelijks stadsbestuur werd vervangen door aanhangers van Willem van Oranje en er kon een begin worden gemaakt met het herstel van de geleden schade tijdens het beleg, een pestuitbraak in 1574 en een grote brand in 1576. De wederopbouw begon pas na 1577. De stad betaalde het herstel met gelden die vrij kwamen toen bijna alle kloosters met bijbehorende goederen aan de stad vervielen.

Kogelverhalen.

Tijdens en na het beleg werden er vele verhalen verteld over aanvallen met kanonskogels en hun slachtoffers. Kogels werden ingemetseld. Niet alleen de St. Bavo werd getroffen. Meer kerken waren doelwit. Er zijn dus meerdere *“blyken, dat men door geen ontzag wordt afgeschrikt, en nu alles durft ondernemen.”*

← Hier de Haarlemse St. Janskerk met twee ingemetselde kanonskogels met daarop het jaartal 1572.

Ingemetselde kogels waren verbonden met verhalen die erbij konden worden verteld. Al tijdens het beleg werden deze verhalen heel populair. Uit de verhalen die van dag tot dag de gebeurtenissen in Haarlem gedurende het beleg schetsen, blijkt dat de auteurs zich al tijdens de belegering bijzonder interesseerden voor kanonskogels. Een dagverhaalschrijver ging zelfs zo ver, dat hij een lijst opstelde met alle kogels die Haarlem troffen per dag van het beleg. Zijn uiteindelijke telling kwam uit op meer dan 10.000 kanonskogels gedurende de hele belegering. Op de achterkant van deze kogellijst

beschreef hij wonderbaarlijke reddingen in de stad. De kanonskogelverhalen maakten dus al vroeg deel uit van Haarlems herinneringen.

Een paar van die kanonverhalen lijken me leuk om te vertellen.

Het volgende verhaal gaat over *“een borger genaempt Jacob [...] saet op een tyt binnen zyn huysse aen een banck Lesende in een Bybel ende dae quam een cloot deur den muur tusschen syn beenen duer ende den banck aen stucken den man ongequetst zyn.”*

Deze burger was zo devoot dat hij werd gered terwijl hij de Bijbel aan het lezen was. De bank waarop hij zat was wel aan stukken geslagen.

Andere mannen, zoals soldaten, stierven echter of verloren ledematen door kanonskogels.

Een andere dagverhaal vertelt:

“Ick heb gesien op desen dagh boven op de wal een jonge maeght was die aerde gingh dragen, haer kleederen van haer naeckte lichaem geschooten worden met Een grote Cloot van 46 pondt. In sulcken voegen dat mense em der Eeran willen met een mantel moesten bedecken en was nogtans aen haer Lichaem gans niet beschadigt.”

Ook werde een Canons-kogel geschoten inde Soemelkenwitte broods steeg inde ysere tralie van het huys van den Here van Schoten de welke van daer volords inde sale vloog ende speelde rondom boven het bedde alwaer Joffrou Magdalena van Schoten lag sonder haer te beschadigen ende vande bedstede afvallen.

De sijnen loop gebroken sijnde smoorde inde selve kamer: welke kogel veel jaeren inde gemelde tralie aen eenen yseren keten ter geheugenisse heeft gehangen ende word ook noch ten selven eynde van haeren sone Jonker Willem Vader bewaerd.

De benaming kloot of kogel bracht me verder in de geschiedenis vóór het beleg van Haarlem en tegelijk weer terug in het heden. Voor het gebruik van buiskruit en kanon werd er gebruik gemaakt van katapulten en waren kogels van steen. “Kogels of kloten waren ronde stenen, die speciaal voor de **katapult** gemaakt werden. Bij het verdedigen van de stad kwamen ze vaak in de gracht terecht. De taak van het “kloot en kanjesvolk” was om deze stenen weer te verzamelen, zodat ze bij een volgende aanval gebruikt konden worden.”

Uiteraard gebeurde het verzamelen van de kloten op momenten dat er niet gevochten

werd. De stadspoorten gingen open en het eenvoudige volk (klootjesvolk) mocht de kloten weer gaan ophalen en in een klootzak stoppen.

Brederode gebruikte in een treurspel, genaamd Griane, al het begrip klootjesvolk:

‘Dit klóótjes volck vande vesten, of uyt de slopjes. Die legghen en loopen, in goyen elk ien mit dopjes. Heer hoe wangelatich ist volck! niet waar? niet waar?’

Ook het klootschieten, dat in het Oosten wordt beoefend, heeft verwantschap met de vroegere kloten. Het spel werd al in de 13e eeuw beoefend en er waren al zelfs speciale kloot-schietbanen. Rond 1500 schijnt het spel in heel Nederland populair te zijn geweest.

Klootschieten of kogelwerpen is een werpsport waarbij deelnemers, veelal opgedeeld in twee teams, proberen een met lood verzwaarde kogel (de kloot) onderhands zo ver mogelijk te werpen. Een leuke sport, waar gezelligheid en beweging voorop staan, maar waarbij vroeger ook de nodige twisten ontstonden. Tegenwoordig bestaan er zelfs Europese kampioenschappen, waarin Nederland een aardig woordje mee spreekt.

In Duitsland staan varianten van deze sport bekend als klootscheeten (GrafschaftBentheim), boßeln (Noord-Duitsland) en klootschießen (algemeen).

Een Engelse naam voor de sport is [road bowling](#).

Deze variant wordt vooral beoefend in Ierland en wordt gespeeld met massieve ijzeren kogels met een omtrek van ongeveer achttien centimeter en een gewicht van bijna achthonderd gram.

En zo komen we via kogels door de kerk, kanonskogels, Haarlem en kloten terecht in het heden.

Alowie Stijnenbosch, sept. 2023

KOGELS EN KERKEN

GEOGRAFISCH DIEPER DAN ROME HAD IK ME TIJDENS MIJN FIETSTOCHTEN NOOIT GEWAAGD. ONDER DE ITALIAANSE LES WERD ONS NAMELIJK VERTELD DAT IN HET ZUIDEN VAN ITALIË ALLES VEEL TRAGER GAAT EN DAT ZE DAAR NIET ZO BIJ DE TIJD ZIJN ALS DE NOORD-ITALIANEN. GEWAPEND MET AQUARELBLOK, VERF EN PENSELEN FIETSTE IK DIT JAAR OP ONDERZOEK.

DE KOETSIER DIE ZO VRIENDELIJK WAS OM MIJN FIETS ACHTEROP TE LEGGEN EN ME RAZENDSNEL VAN ROME NAAR NAPELS TE RIJDEN, WAS DOLBLIJ MET Z'N AQUAREL.

BIJ EEN SINAASAPPELVENTER WACHTTE IK AL SCHILDEREND GEDULDIG TOT DE MAN ZEL: 'A CHI TOCCA?' (WIE IS AAN DE BEURT?). BETALEN KON GELUKKIG IN EURO'S.

EEN DRAAGSTOEL HAD IK HIER BESLIST NIET VERWACHT, EN DIE HIELD ZELFS HALT TOT IK KLAAR WAS MET SCHETSEN.

MEER UIT MEDELIDEN DAN UIT NOODZAAK KOCHT IK EEN KRANT EN DAAR...

...KREEG IK GEEN SPIJT VAN, WANT WAAR ZIE JE BIJ ONS NOG AFBEELDINGEN VAN VECHTENDE VROUWEN! HET GING OM IETS WAT IK ZO SNEL NIET KON VERTALEN. MISSCHIEN OVER LIEFDE. OF VROUWENVOETBAL.

EEN KAARSJE OPSTEKEN IN DE CHIESA? MI DISPIACE, MAAR ECHT NIET! LEG IK WAT VERDER UITGEBREIDER UIT.

EEN BELLA DONNA ZAT BUITEN STOELN TE MATTEN.

OOK DE SCHOENMAKER DEED Z'N DING OP STRAAT. VOOR MAAR 3 EURO HERSTELDE HIJ MIJN ZEER VERSLETEN FIETSHANDSCHOENEN.

BLOEDLINK OM IN TE GAAN OP DE AVANCES VAN EEN DAME UIT NAPELS.

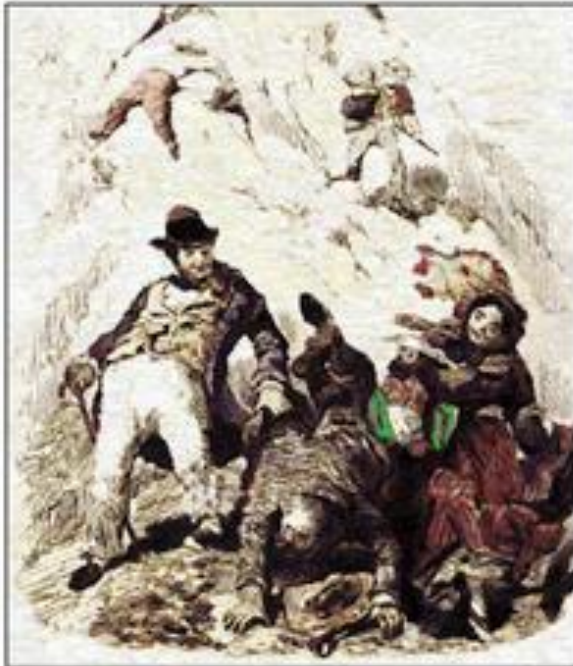
GELOOF HET LIEDJE BUONA SERA SIGNORINA VAN LOUIS PRIMA UIT 1956 MAAR NIET!

DEZE SCHALKSE BLIK HEB IK EERST GEFOTOGRAFEERD EN PAS VEEL LATER MET VERF UITGEWERKT.

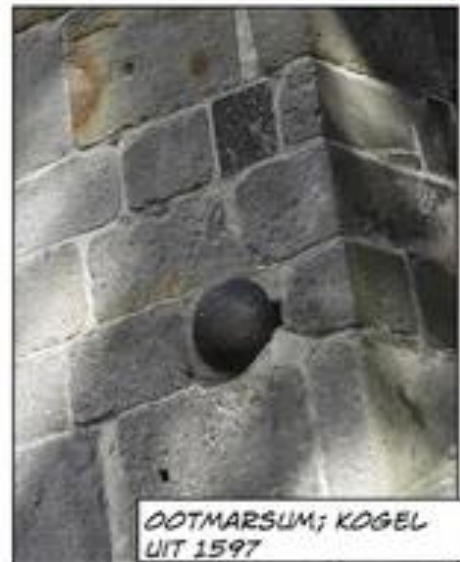
KNOKKERIJ OP STRAAT. OOK WEER EERST SNEAKY GEFOTOGRAFEERD TERWIL IK ZOGENAAMD DE ANDERE KANT UITKEEK. DIE KEREL RECHTS HAD HET IN DE GATEN, DUS SNEL WEGWEZEN, WANT IK WILDE WEL NAPELS ZIEN MAAR BESLIST NOG NIET STERVEN. IK HAD GELEZEN DAT DE VESUVIUS WAKKER WERD EN DAT WILDE IK (VAN EEN AFSTANDJE NATUURLIJK) WEL EENS MEEMAKEN.

VAN NAPELS NAAR TORRE DE GRECO IS ONGEVEER 20 KM EN DAT WAS ZELFS VOOR MIJ PEANUTS. IK ZAT DAAR DICHT GENOEG BIJ ZEE VOOR HET GEVAL HET ECHT MENENS ZOU WORDEN, MAAR KON ER WEL DE ROOKPLUIMEN UIT DE VULKAAN BEWONDEREN.
TER PLEKKE ZAG IK DE EEN NA DE ANDER OMHOOG EN OMLAAG KLIMMEN. GEKKENWERK ALS JE HET MIJ VRAAST.

VROEGER VERKLAARDE IK MIJN GROTE AVERSIE TEGEN KERKBEZOEK DOORDAT VAN VEEL TEMPELS BEKEND IS WANNEER ZE WERDEN GEBOUWD, MAAR NIET WANNEER ZE IN ELKAAR STORTEN.
UITGEBREID GOOGLLEN OP 'KOGELS EN KERKEN' BRACHT ME BIJ DUIZENDEN ARTIKELLEN DIE DUIDELIJK MAAKTEN DAT HET GEVAAR, ALTHANS IN NEDERLAND, UIT EEN HEEL ANDERE HOEK KOMT. ZO ZAG IK EEN AFBEELDING VAN EEN KOGEL DIE IN EEN KERKMUR STEEKT VAN DE SINT BAVO IN HAARLEM. OOK IN DE GROTE KERK IN DORDRECHT EN DIE IN OOTMARSUM GING EEN KOGEL DOOR DE KERK. EEN GEVAARLIJK NEDERLANDS VERSCHIJSSEL DUS.

UITERAARD ZOCHT IK OOK OP 'BULLET THROUGH THE CHURCH'. HIERBIJ WERD IK ECHTER VERWEZEN NAAR LOUIS VAN GAAL.

OOTMARSUM; KOGEL UIT 1597

ZOEKEN OP 'IL PROIETTILE ATTRAVERSA LA CHIESA' LEIDDE ME ECHTER NAAR EEN WEBSITE WAAROP BOVENSTAANDE AFBEELDINGEN EN NOG VEEL MEER. HOPELIJK IS HET ONTSTAAN VAN DIT ABSURDE VERHAALTJE, NAAST MIJN LIEFDE VOOR DE DOOR PAPA PIO XII IN 1953 HEILIG VERKLAARDE SAN PINOCCHIO, HIERMEE VOLDOENDE VERKLAARD.

3.

I had a dream ...

*Op besluiten kon de Kerk
Eigenlijk maar spaarzaam bogen
Steeds werd er Curieus gewikt
En weer opnieuw gewogen*

*Dus heeft de vrouw nog steeds geen rechten
Celibaat: onaangepast
Paus en Curie te bevechten:
Zinloos, alles bleef rotsvast*

*Totdat de Laatstgelovigen
Voor zichzelf opkwamen
Met kanonnen 't Vaticaan
Fors op de korrel namen*

*'t Was radicaal, maar ijzersterk:
Eindelijk kogels door de Kerk!*

harrie de valk (62-67)

EEN ZEER BELANGRIJKE BESLISSING ...

door Rien Overvelde (59-64)

Het is niet gebruikelijk om de openingszin te beginnen met "Ik" dus zal ik me eerst even voorstellen. Mijn naam is Hadrie en ik ben geboren in 1948 in Hilversum. Bij gelegenheid van

de plaatsing van een nieuw Ludgerusbeeld (1947),

omdat **het oude beeld** boven de hoofdingang door de Duitse bezetters was vernield, richtte een groepje enthousiaste leerlingen een schoolkrant op. Zo konden zij belangrijke gebeurtenissen die zich op hun internaat hadden voorgedaan, melden aan de buitenwereld. Dit vonden zij gelijkwaardig aan de Hilversumse radiozenders. Omdat er daarvan twee stuks waren, werd de naam van hun schoolkrant de "Hilversum 3". Zo ben ik geboren.

Aanvankelijk werd ik gestencild en verscheen zonder advertenties. De makers, die zich de redactie noemden, kregen een ruimte op de hoek van de gang bij de rector en het muzieklokaal, naast de eetkast van de KIM (Kwekelingen Interesse voor Missiezaken). Het kastje waar de kopij in kon worden gedeponneerd, hing buiten aan de muur. Binnen stond een oude, grote typemachine en een eveneens oud stencilapparaat en een vloeistofduplicator. Daar werden behalve de kopij ook de proefwerken, toelatingsexamens en brieven in een grote oplage mee afgedrukt. Ik weet niet meer wie die eerste redactie vormden... Zo ging dat jaren achter elkaar. De schoolopleiding duurde in die

tijd nog 4 jaar en de derde klas leverde iedere jaargang de nieuwe redactie. Ook waren er vaste rubrieken ontstaan en de directeur, frater Willibrordo, in studententaal de Puut, had nog wel een vinger in de pap doordat hij het recht had de inhoud van mij te controleren en als hij het nodig vond, te censureren. Er waren ondertussen adverteerders verschenen en omdat er inkomsten waren gekomen, kon ik gedrukt worden. Zo werden de tekst en de tekeningen veel duidelijker. Bij de firma Blommesteyn in de Kerkstraat werd de kopij die door de hoofdredacteur uitgekozen werd, omgetoverd in een A-5 formaat gedrukte schoolkrant. Ik was volwassen geworden.

De scholieren moesten dan ook tegen een gering bedrag een abonnement nemen. Uit die eerste periode, noem het maar mijn puberteitsjaren, herinner ik mij nog de namen van Fabian Bodewes uit 1956 en Bert van Berkel uit 1957. De rubrieken waren toentertijd: Van de hoofdredacteur, Van de secretaris, de Chronicus, Lopende zaken en ze werden voorzien van een passende krabbel van een tekenaar. Er werd in alle gevallen een dringend beroep gedaan om mij te steunen met het insturen van kopij en het voldoen van het abonnementsgeld. Er was wel een probleem met het anoniem of onder een pseudoniem aanleveren van kopij. Ik mocht geen uitlaatklep van sommige gefrustreerde oud-kwekelingen worden! Ik werd zelfs nog aantrekkelijker gemaakt door bij hoge uitzondering aangekleed te worden met enkele foto's. Ik kreeg zelfs een troetelnaam: H-III. Bovendien mocht ik de nieuwgekozen Senaat verwelkomen en de nieuwe loot aan de stam: het vijfde jaar. De traditionele

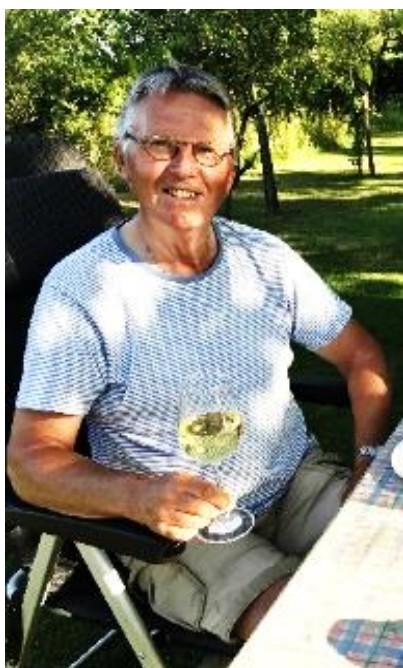
sportdag op Ludgerusdag werd beschreven en verder was het van alles wat. Bij de volgende (10e) jaargang werd alles gedrukt en kreeg ik de naam "Hilversum III". Een voorwoord van de rector, OK- (oud kwekelingen) Nieuws, een artikel over de nieuwe spelling, een verhaal van en over de Antillianen die in die periode onderdeel uitmaakten van de schoolbevolking, al een aantal pagina's met reclame en een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen in die periode. Wat mij persoonlijk bevreedde was dat ik de loop van die jaren regelmatig van afmeting veranderde. Het zullen de groeistuipepen wel zijn geweest! De overgang van een aantal gestencilde blaadjes met een paar nietjes door mijn rug naar een keurig gedrukt boekje maakte op mij wel de meeste indruk. Ik had zowaar buitenabonnees en daarvoor kreeg ik een wikkeltje om me heen waarop de naam en het adres van de abonnee stond en voorzien van een postzegel vond ik

mijn weg in heel Nederland tot zelfs de Antillen aan toe. Even leek ik mijn naam te verliezen. De nationale radio-omroep had een derde loot aan haar stam toegevoegd met de naam:

Hilversum 3(!). Dat kon de toenmalige redactie niet over haar kant laten gaan en zij protesteerde heftig. Uiteindelijk werd mijn naam H3 maar ik werd nog lange tijd aangesproken met twee namen. Wel vond er nog een andere verandering plaats. De redactie bestond tot 1961 uit zes personen van de 4e klas. Men besloot een cursist uit de 3e klas op te nemen om een soepeler overname te bewerkstelligen. Ik heb er niet veel van gemerkt. Wel is vanaf die tijd een foto als omslag gebruikt met h3 als naam. Binnenin bleef Hilversum 3 gewoon gehandhaafd. De "extra" redacteur bleef twee jaren en werd dan vaak de volgende hoofdredacteur. Toch bleef het grootste probleem een tekort aan kopij. Niet veel later werd mijn naam opnieuw gewijzigd. Vanaf toen heette ik de Ha-3. De toevoeging "Hilversum 3" verdween. De nationale bekendheid slonk zienderogen en mijn echte identiteit werd nauwelijks nog herkend. Ik kreeg zelfs een jongedame op mijn schouders. Mijn functie als spreekbuis van de St.-Ludgeruskweekschool met internaat had afgedaan. Na nog een nieuwe naam (men wist niet meer wat Ha-3 betekende...) ging ik ter ziele... Moe van alle veranderingen...

Jaren later pakte een hoofdredacteur van een échte H-3editie mijn verloren identiteit weer op en werd er nog enkele jaren een geweldig digitaal gevolg gegeven aan mijn geesteskind. Vele oud-kwekelingen bleken hun Oud Kwekelingen Nieuws nieuw leven te kunnen inblazen. In maart 2024, bij het uitkomen van het digitale nummer 50, zal ik echter mijn laatste ademtocht uitblazen. De kogel ging door de kerk. Nog twee uitgaven te gaan!

Hadrie, september 2023

Het relaas van klein leed

Maar goed dat we niet in Noord-Amerika (hoewel Midden- en Zuid- kunnen er ook wat van) wonen, want dan had het thema van Frits een heel andere lading kunnen krijgen, hoewel de kogels daar meer door de scholen vliegen dan door de kerk, en was mijn bijdrage aan H3 (spreek uit: *etf θri*) heel wat confronterender geweest.

Mijn bijdrage hoort meer tot de categorie "klein leed", maar is daarom niet minder confronterend.

De beslissing die wij - ja ook u, lezer - op onze leeftijd soms gedwongen zijn te nemen, kunnen wel degelijk diep ingrijpen in onze ego. Zeventig moge dan het nieuwe zestig, of misschien zelfs vijftig zijn, er komen momenten dat wij onszelf niet meer voor de gek kunnen houden. Oké, je doet nog drie keer in de week aan fitness, je werpt je nog eens op een nieuwe studie (*education permanente*, nietwaar), je gooit in

een overmoedige bui je tuin overhoop om op de valreep nog te genieten van een fleurige

ambiance, je volgt een cursus binnenhuisarchitectuur om eindelijk de gedroomde sfeer te creëren of je trekt de stoute schoenen aan om met de dokter te praten over je seksleven omdat je het zonder hulpmiddelen niet meer redt. Kortom, genoeg momenten in je leven om, al dan niet “gedwongen” tot een drastisch besluit te komen en de kogel maar eens door de kerk te jagen.

Het kan een grote stap zijn maar evenzogoed een kleine stap met grote gevolgen. Een stap waar je lang tegenaan hebt gehikt. Waar je je misschien wel fel tegen hebt verzet maar waar je je, door schade en schande wijs geworden, niet meer met goed fatsoen tegen kunt verzetten. Sterker nog, het kan zelfs gevaarlijk zijn dit besluit uit te stellen of te negeren. De stap moet genomen worden, het vreet aan je. Je hebt je leven lang beweert niet toe te geven aan dat achterlijke on-Nederlandse gebruik.

Het is gedaan met je als je eraan toegeeft. Je behoort definitief tot de bejaarden, een categorie waarmee jij je zeker niet verbonden acht.

Je ziet ze steeds vaker de bejaarde medeweggebruiker van de fietspaden. Die hoog op de e-bike gezeten oude knar met een buitenboordmodel SPIEGEL, bijna het hele fietspad innemend met hun monstrueuze spionnetje, dat als een soort zeis alle tegenliggers van het fietspad dreigt te maaien.

En dan heb je er ook nog van die droeftoeters bij die menen dat ze recht hebben op driekwart van de rijbaan en voor niemand aan de kant gaan.

Waar blijft
oma toch ?

Kortom: het is gedaan met je als je tot de spiegelbrigade behoort. Je bent – bijna – afgeschreven.

Je snapt natuurlijk wel dat de aanschaf van zo'n vermaledijde spiegel een klein kogeltje door de kerk is, maar psychisch een bom. Je hoort ineens tot de vergaarbak van de maatschappij.

Je wilt er niet aan tot je merkt dat je oog-nek-hand coördinatie niet meer naar behoren werkt. Je gaat onderuit op een zandpad omdat je een achteropkomende auto niet opmerkt (misschien ook maar gelijk een gehoorapparaat overwegen) en te laat in je ooghoek ziet. Je nek heeft (in mijn geval door Bechterew) alle souplesse verloren en in een poging om achterom te kijken trek je ongemerkt aan je stuur. Je reactie is geen VDP'tje¹ en daar ga je. Je valt met een heftige smak tegen de grond, kijkt verschrikt om je heen en komt tot de ontdekking dat alles gelukkig nog functioneert. Je klopt het zand van de kleren en komt met de schrik vrij. Maar het zaadje van de twijfel is geplant en wat later besluit je dat de kogel maar door de kerk moet en word je de eigenaar van een uitzwenkspiegel. Je fiets wordt breder maar je ego wat kleiner. Edoch “het ding” werkt. Heb je je daar nou zo druk over gemaakt.

Klein leed!

¹ Van Der Poeltje: na val met de fiets snel weer op de been en verder!

Je bent er echter maar nauwelijks aan gewend of een nieuw doemscenario duikt op: de valhelm. Dat zal een forse kogel zijn die door de kerk moet. Zo'n ding op je hoofd waar je je hele leven tegen verzet hebt. Je wilt er toch niet in gezien worden en al helemaal niet herkend. Ik denk dat ik de oplossing gevonden heb: een integraal helm. Die maakt je onherkenbaar.

Misschien krijgen we in de toekomst wel een helm met zijspiegel, scheelt weer ruimte op het fietspad.

EINDE THEMADEEL

PERSOONLIJK ALS ZODANIG GESPROKEN

door **Harrie de Valk (62-67)**

KLEUR BEKENNEN

Hoewel wij Nederlanders niet bepaald bekend staan als een kleurrijk volkje, is onze taal toch voorzien van een rijk kleurenpalet. Zo maken wij veelvuldig gebruik van kleuren in onze spreekwoorden en uitdrukkingen. Ik merkte dat kortelings nog, toen ik bij mijn bank bijna over de **rooie** ging bij mijn poging om een nieuwe rekening te openen.

Ik bezit eigenlijk geen **rode** duit, maar leid toch een behoorlijk **bruin** leven. Ik kreeg daarom bij deze transactie geen **groen** licht van de bank, omdat men daar een **donkerbruin** vermoeden had dat ik op deze manier mijn **zwart** geld probeerde **wit** te wassen. Aan een dergelijke argwanende houding kan ik mij **groen** en **geel** ergeren. Je mag je in dit landje wel **blauw** betalen aan belasting, maar voor het minste of geringste foutje in een **grijs** verleden kom je op de **zwarte** lijst. En dat terwijl ik op mijn rekening nog geen dag **rood** heb gestaan! Gelukkig zit ik nog niet op **zwart** zaad. Al hoeven ze bij de bank niet meteen de **rode** loper voor mij uit te leggen, ze moeten het daar toch niet al te **bruin** bakken door ervan uit te gaan dat dat ik een **zwartwerker** ben. Ik zal deze behandeling ook zeker niet **blauwblauw** laten, maar **paars** van het latje halen om ze hun ongelijk te laten erkennen.

Zelf hou ik van kleur in mijn leven. Al vanaf de tijd dat ik nog **groen** achter de oren was, heb ik me nooit als **zwartkijker** opgesteld. Ik zal niet beweren dat ik altijd op een **roze** wolk zit, maar ik probeer wel het leven steeds door een **roze** bril te zien.

Een bovenmatig drinker ben ik niet, maar ik ben zeker ook niet van de **blauwe** knoop. En al voel ik mij niet echt een **Oranjeklant**, omdat ik erop tegen ben dat iemand rechten kan verwerven louter vanwege het bezit van zogenaamd **blauw** bloed, maar appel-

tjes van **oranje** vind ik niet te versmaden en ook het **Oranjelegioen** kan op mijn sympathie rekenen.

Groene vingers heb ik nooit gehad, maar wèl ik heb nogal eens, **groen** van jaloezie, gedacht dat het gras aan de overkant beduidend **groener** was. Dat bleek even zo vaak een misvatting en moest ik achteraf met het schaam**rood** op de kaken bekennen dat ik weer een **blauwtje** had gelopen. Ik hoop dat u de **rode** draad van mijn verhaal nog altijd kunt volgen. Ik zal proberen het in het verdere verloop wat minder bont te maken.

Zwart en wit

In het voorafgaande deel heb ik herhaaldelijk zwart en wit als kleur aangeduid. Menigeen zal dat bestrijden. Het feit dat we onze omgeving zien, hebben we te danken aan het licht. In het pikkedonker zie je niets. Op onze door (kunst-)licht vervuilde planeet zijn er weinig plekken waar geen licht komt. Ik heb dat zelf maar één keer in mijn leven ervaren, diep in de grotten van Valkenburg waar de gids op een gegeven moment bij wijze van experiment de lampen uitdeed. Het feit dat je iemand die vlak naast je stond niet kon zien, hoezeer je je ogen ook inspande, maakte destijds wel indruk op mij. Als op een voorwerp licht valt, wordt een bepaald deel van het kleurenspectrum teruggekaatst. Wordt alleen het groene deel teruggekaatst, dan ervaren we dat voorwerp als groen. Kaatst het geen licht terug, dan is het voor ons zwart: al het licht wordt geabsorbeerd. Wanneer het licht grotendeels wordt gereflecteerd, is het voorwerp voor ons wit.

Technisch, wetenschappelijk gezien zijn zwart en wit dus geen kleuren. Toch worden ze door velen, waaronder heel wat kunstenaars, wel degelijk als kleuren beschouwd. Zo moet je een aantal pigmenten combineren om zwart te krijgen. Als iets erg zwart is, duiden we dat aan met termen als pikzwart, inktzwart, gitzwart of roetzwart. Maar eigenlijk is iets nooit 100 % zwart, omdat licht nooit volledig wordt opgenomen. Alleen in [zwarte gaten](#) in het heelal kan het licht volledig geabsorbeerd worden.

In de kunst worden wit en zwart wel als belangrijke kleuren gezien, omdat ze onmisbaar zijn voor het uitdrukken van licht en schaduw. Henri Matisse noemt zwart zelfs de koning van alle kleuren. Vincent van Gogh heeft het in zijn brieven aan broer Theo over 'de sprankelende kleuren van de nacht, levendiger en kleurrijker dan die van de dag', maar voor Francis Bacon zijn in het donker alle kleuren gelijk.

Een belangrijk kenmerk van de kunststroming [Op art](#) zijn de sterke licht-donker contrasten. 'Het is dus niet verwonderlijk dat daarbij ook het zwart-wit contrast vaak een opvallende rol speelt.

Buiten de lijntjes

Van iemand die altijd alles netjes doet zoals het hoort, zeggen we dat hij keurig binnen de lijntjes kleurt. Als jonge kinderen met kleurpotloden en kleurboeken aan de slag gaan, lukt dat vaak nog niet zo goed. Het is dan (in-)spannend om tussen de lijntjes te kunnen kleuren. Volwassenen vinden het vreemd genoeg dan weer spannend om buiten de lijntjes te kleuren! Rare wereld! Een aantal jaren geleden raakten ineens ook kleurboeken voor volwassenen in zwang. En plotseling was binnen de lijntjes kleuren rustgevend, dwong de geest tot focussen, blokkeerde storende gedachten en stimuleerde zelfs de samenwerking tussen beide hersenhelften om alert en bewust te blijven. Tjonge jonge, wat zal dat een warboel hebben gegeven toen we nog volop probeerden buiten de lijntjes te rommelen!

Blijkbaar was het effect van de helende kleurboeken beperkt want die hype is inmiddels grotendeels overgewaaid. We laten zelfs de kinderen tegenwoordig maar ongecorrigeerd aanmodderen.

Wist u

- dat uitgaande van de drie primaire kleuren rood, geel en blauw het menselijk oog ongeveer 160 kleurmengsels kan waarnemen? Over de kleurnuances die we kunnen onderscheiden, daarover lopen de meningen nogal uiteen van ongeveer 100.000 tot een paar miljoen. Degene die dat ooit heeft uitgerekend, zal vast wel een paar keer de tel zijn kwijtgeraakt!
- dat kleurenblindheid veel vaker voor komt bij mannen (1 op de 12) dan bij vrouwen (1 op de 200)? Zou dat er de oorzaak van zijn dat mannen veel vaker een rood verkeerslicht over het hoofd zien dan vrouwen? Volledige kleurenblindheid (achromatopsie) is trouwens vrij zeldzaam, meestal is er sprake van gedeeltelijke kleurenblind.
- dat we door naar **geel** te kijken het hormoon serotonine (bekend als het gelukshormoon) aanmaken? We voelen ons er gelukkig door en worden er blij van. De gemoedstoestand van geelliefhebbers kan hun seksuele beleving sterk kleuren. Zou dat tot gevolg kunnen hebben dat veel mannen geel met geil vereenzelvigen en dat geel voor hen werkt als een rode lap op een stier. Of is dat psychologie van de koude grond?
- dat geel niet alleen gelukkiger maar ook hongerig maakt? Niet voor niets passen fast-foodketens in hun reclames de kleur geel in ruime mate toe.

Sobere en kleurrijke schilders

Van oudsher stonden de Hollandse schilders niet bepaald bekend om hun uitbundig kleurgebruik. Zelfs in de Gouden Eeuw schilderden de Hollandse meesters in een beperkt palet met sober of ronduit somber gebruik van kleuren, soms wel met opvallende accenten in licht en donker (clair-obscur). Ons donkere klimaat en de invloed van het sombere Calvinisme worden daarvoor vaak als oorzaken aangewezen. In later tijden zien we dat ook terug in het werk

van de Haagse School. Ook de beginjaren van Vincent van Gogh kenmerkten zich nog door het gebruik van donkere kleuren. Pas na zijn vertrek naar Parijs en later de Provence gaan licht en kleur in zijn werk een belangrijke rol spelen. Datzelfde zie je gebeuren bij schilders die studiereizen ondernemen naar zuidelijke landen als Frankrijk en Italië. Na hun terugkeer in Nederland zie je bij hen dat kleuren van veel groter belang worden.

Van Gogh: Aardappeleters (1885)

Van Gogh: Irissen (1889)

In de hedendaagse schilderkunst is weinig meer van Calvinistische so(m)berheid terug te vinden. Door de opwarming van de aarde word je ook niet meer neerslachtig van het Nederlandse klimaat en is niemand meer "afraid of red, yellow and blue".

Barnett Newman: Who's Afraid of Red, Yellow and Blue IV (1970)

Gelukkig maar, want nu kan iedereen zonder gêne kleur bekennen en ik kan probleemloos mijn kakelbont verhaal afsluiten met een persoonlijk als zodanig door mij geproduceerde, toepasselijke limerick.

Verbouwing

*Een kleurloze vrouw uit Rhijnauwen,
wier vaalheid haar sterk ging benauwen,
heeft zich toen gewoon
van kleurloos persoon
tot kleurlinge om laten bouwen!*

DONKERZWART

Jan Verheijen (63-67)

Ik herinner me van vroeger op de avond-academie dat het er bij 'n discussie om ging of zwart en wit nu wél of geen kleur waren. Hoe het afliep weet ik niet meer en er zijn belangrijker zaken om je druk over te maken, laat staan ruzie. Toch was er ooit 'n hevige strijd over de kleur zwart. De ruziemakers sloegen elkaar nog net niet de hersens in, maar als dat kon, deden ze 't geheid. Wat was er aan de hand?

Ooit bezocht ik met mijn jongste dochter museum De Pont in Tilburg. In een van de zogenoemde 'wolhokken' was 'n zwart rondje op de vloer te zien dat zo zwart was dat je ging twijfelen of het een gat in de vloer was.

De Brits-Indiase kunstenaar Anish Kapoor mag mensen graag op 't verkeerde been zetten en een paar jaar later heeft de man het kunstje nog een keer uitgehaald maar dit keer met bijna dodelijke afloop.

In museum Fundação de Serralves in het Portugese Porto heeft Anish Kapoor namelijk ooit een zwart gat in de vloer gemaakt, met de titel *Descent into Limbo* (afdaling in 't ongewisse). Het gat was aan de binnenzijde helemaal bestreken met pikzwarte verf, zo zwart dat je echt niets kon zien. Een Italiaanse bezoeker wilde goed kijken, maar hij viel erin en 't gat was tweeëneenhalve meter diep!

Natuurlijk heb ik ook even stiekem aan het 'gat' in het Tilburgse De Pont gevoeld, maar dat was hiermee vergeleken slechts een kuiltje en lang niet zo diep. Het bijzondere aan deze kunst is de verf en diezelfde verf met de naam 'Vanta Black' is ook gebruikt voor de buitenkant van de BMW X6. Vanta black is zo zwart als het zwartste zieltje in de hel en het absorbeert 99,9 procent van het licht dat er opvalt. Je ziet dus helemaal niets!

Anish Kapoor had met de verffabrikant afgesproken dat hij de enige kunstenaar is die daar kunst mee mocht maken. Natuurlijk was er toen een andere kunstenaar, Stuart Semple, die het daar niet mee eens was. Toevallig maakte die kunstenaar ook speciale verf, maar met het pinkste pink, oftewel meest roze roze.

Als je het bestelt via internet, moet je ondertekenen dat je niet Anish Kapoor heet en dat je het niet aan hem doorgeeft of -verkoopt. Maar dat is na-

tuurlijk wél gebeurd en dit kun je weer zien op de foto waarop Kapoor zijn middelvinger opsteekt met de rozigste roze verf van Semple erop.

Hieronder twee filmpjes, één over het meest roze roze en één over het zwartste zwart.

<https://www.janmac.nl/pinkst.mov>

<https://www.janmac.nl/Vanta.mov>

(Ctrl + klikken voor koppeling)

BAGDADIGHEDEN

Arm

Een straatarme fakir uit Bagdad
Die in zijn tapijt een groot gat had
Kon 't vliegen niet missen
En moest toen beslissen
Zijn rondjes te doen op zijn badmat

Lui

Een aartsluie fakir uit Bagdad
Die aan opstaan twee broertjes dood had
Dacht: Vort met de geit
'k Doe het zonder tapijt
Maak mijn vliegueren wel in mijn hangmat

Slim

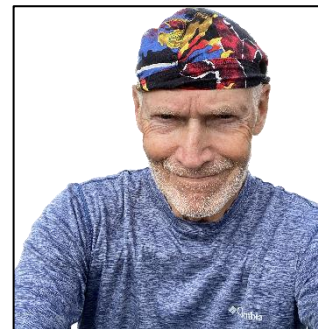
Een schandere fakir uit Bagdad
Die aan tijd verliezen het land had
Deed gewoon drie ineem
Vliegt nu nog alleen
Op 'n spijkertapijt in zijn zandbad

H. de Valk

Hans de Winther (61-66)

Van de hak op de tak

Lang heb ik wekelijks geluisterd naar het radioprogramma 'Welingelichte Kringen'. Met niet de geringste presentatoren: Henk Hofland, Joop van Thijn en John Jansen van Galen. De laatstgenoemde is still going strong. Onlangs nog te gast in OVT.

Een mens verkeert in z'n leven in allerlei kringen of kringetjes, al of niet bewust gekozen.

Hoewel in Hilversum ook een Rijkskweekschool was gevestigd (Jonkerweg?) hebben Herman Verweij, Jos van der Linden en ondergetekende geen moment getwijfeld zich als 'externen' aan te melden bij de 'Aartsbisschoppelijke' aan de Oude Amersfoortseweg. Voor zover ik dat heb kunnen nagaan hebben de meeste studenten daar nooit spijt van gekregen. Natuurlijk liep je niet met iedere frater weg. Over de aanvaringen met sommige leerkrachten die in de loop der tijd in H3 zijn beschreven zou een bestseller geschreven kunnen worden. Maar met de intellectuele, sportieve en kunstzinnige vorming opgedaan in die vijfjarige kweekperiode was je uitstekend toegerust om je te storten op het mooiste beroep.

Voor sommige klasgenoten was de opleiding een zware periode. Tijdens een stageperiode op een elitemulo in Bussum vertelde Joost van der Voort me dat hij zich soms in de hel voelde leven op onze school. Het is Joost uiteindelijk niet gelukt om de zonnige kant van het leven te vinden.

De kringen waar je in verzeild raakt, kunnen van grote invloed op je leven zijn. Even heeft mijn eega vertoefd in de Waalrese politieke kringen. Toen ze ontdekte dat in die kringen dezelfde onfrisse spelletjes werden gespeeld als in het Haagse parlementaire wereldje, heeft ze al snel de pijp aan Maarten gegeven.

Toen ik mijn tafeltennisbatje aan de wilgen had gehangen (niet nadat ik een door de gemeen-te(!) georganiseerd toernooi had gewonnen voor de niet-competitiespelers), kwam ik zo'n 40 jaar geleden terecht in de 'tannis'wereld.

Ik was benieuwd of de Burietheorie ('Elke sport heeft als leden een specifieke sociale klasse') nog steeds gold in de praktijk van die sportbeoefening in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Nadat ik jarenlang geprobeerd had op eigen houtje de service, de lob en de dropshot onder de knie te krijgen, sloot ik me ook aan bij de Loopgroep Waalre. Die Burietheorie bleek toen nog niet helemaal verdwenen. Nog steeds geniet ik volop van genoemde sporten. De samenstelling van de leden van genoemde sporten is intussen zeer gedifferentieerd. Dat maakt het contact juist zo aangenaam. Nog steeds heeft elke sport zijn eigen sfeer en gewontes. Dat heb ik gemerkt bij bezoeken aan de sportactiviteiten van mijn beide kleinzonen.

Mijn jongste kleinzoon, woonachtig in Haarlem, is verzot op hockey. Na intensief wikken en wegen hebben zijn ouders een jaar geleden ingestemd met de uitnodiging van een scout uit het hockeywalhalla Bloemendaal om bij DE club uit die plaats mee te doen aan de competi-

tie. Dat betekent drie keer trainen per week en een wedstrijd op de zaterdag. Het gedrag van sommige ouders aan de zijlijn wijkt nogal af van het optreden van ouders en vrienden die hun favoriet komen aanmoedigen bij een pumtrackrace.

Mijn oudste kleinzoon racete al met een BMX-fietsje toen hij amper de stepfase achter zich had gelaten. Hij beklom de heuvels van het parcours als een Adelaar van Toledo. Nog niet zo lang geleden heeft hij de overstap gemaakt naar de pumtrackwereld. Hij kwam één seconde bij een selectiewedstrijd tekort om te mogen meedoen met de Europese titelstrijd in Lisbon. Bij zo'n selectiewedstrijd is de sfeer een andere dan in Bloemendaal. Maar alle lagen uit de bevolking zijn in beide groeperingen vertegenwoordigd.

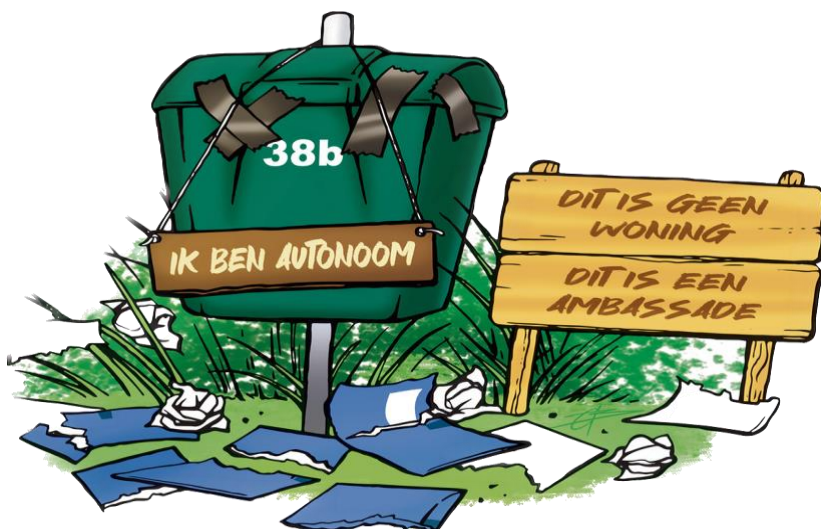
https://youtu.be/xal7YOIG_FY Luuk Stadelmaier- Pumtrackrace

In het bestek van deze column gaat het te ver om ook nog uit te weiden over een paar andere kringen waarin ik met grote regelmaat verkeer. Mijn schildergroepje en leesgroep zou ik voor geen goud willen missen. Mijn muzikale activiteiten beperken zich tot deelname aan een frivool koor en een pianotrio. Het zijn kringen die steeds uitnodigen om nieuwe wegen in te slaan. Net zoals bij het bridgen betrap ik me op verslavingsgevoelens.

Laten we eens een duik nemen in de huidige parlementaire kringen. Tijdens het optreden van Khadija Arib in het programma 'Zomergasten' probeerde Theo Maassen de onderste steen van het conflict waarin Arib was verzeild geraakt boven water te krijgen. Lukte niet helemaal. Pieter Omtzigt heeft zich voorgenomen om betere omgangsvormen in de Tweede Kamer na te streven. Niet zo vreemd voor iemand die gesensibiliseerd had moeten worden. In zijn boek 'Een nieuw sociaal contract' staan voldoende interessante ideeën om de huichelachtige huidige bestuurscultuur in een fris jasje te steken. Een opvallend groot aantal van de huidige kamerleden geeft de pijp aan Maarten. Ook de gewiekste Wopke voelde z'n politieke carrière in Nederland vastlopen en kon rekenen op de steun van de nog gewiekste demissionaire premier om een functie elders te starten.

Helaas tref ik onder die afhakende personen niet de figuren aan die het functioneren van de rechtstaat niet zo serieus hebben genomen. Als dan Van Haga binnenkort ook nog kan rekenen op de steun van oudgediende Krol dan (zeggen ze in Helmond) 'zakt mijne boks (broek) daarvan af.'

Tijd voor het noemen van een nieuwe beweging met een scherpe en uitgekende filosofie: 'de Autonomen'. Een groep malloten die vindt dat de Nederlandse wet- en regelgeving niet op hen van toepassing is. Zij willen zich onttrekken aan 'het systeem' waarin ze leven. Des-

ondanks willen ze wel gebruik blijven maken van financiële voorzieningen, zoals een bijstandsuitkering. Een kringetje om bij uit de buurt te blijven!

Een megakring is een nog steeds groeiende groep die onder de armoedegrens leeft. Ruim een miljoen. Gelukkig staat daar een andere bloeiende groep tegenover: de miljonnairs en miljardairs. Evenwicht moet er zijn in een maatschappij.

Ik vrees dat ik het geduld niet kan opbrengen om tien jaar te wachten totdat de droom van Pieter Omtzigt verwezenlijkt zal zijn. Resoluut ingrijpen nu lijkt me een betere optie. Maar hoe dan?

Dat Nederland toe is aan een afscheid van het overheersend neoliberale gedachtengoed lijkt me niet betwistbaar. De laatste ontwikkelingen in parlementaire kringen geven enige hoop op een fundamenteel andere koers. Maar een veel groter mondiaal probleem baart me grotere zorgen dan het gerommel in de Nederlandse politieke kringen. De klimaatcrisis.

Het indrukwekkende en originele verhaal 'De ark van Noach' (Genesis hoofdstuk 6-9: Toen God zag dat de aarde door en door slecht was, dat iedereen een verderfelijke leven leidde, zei hij tegen Noach : *'Ik heb besloten een einde te maken aan het leven van alle mensen, want door hen is de aarde vol onrecht. Ik ga hen vernietigen, en de aarde erbij'* heeft me geïnspireerd tot een idee dat met wat geluk gerealiseerd kan worden. Zo rigoureuus als God wil ik niet gaan reageren.

Met een paar vaklui wil ik een grote mand voor een luchtballon gaan fabriceren. In de vorm van de Ark van Noach. Met een aantal gelijkgestemden ben ik van plan een mondiale actie te ondernemen onder de noemer: 'Opstand tegen uitsterven'. Ik verwacht dat Greta Thunberg positief zal reageren op mijn uitnodiging om met genoemde groep een lange wereldtoer te gaan maken. Van 'Het Klimaatboek' wordt een groot aantal exemplaren in vele talen geproduceerd. In het luchtruim is het eenvoudig om grenzen over te steken. Helaas zullen we de grens van een zeer groot land niet kunnen overschrijden gezien een recente raadselachtige vliegtuigcrash.

Als hij wordt gekozen, - wat God verhoede - zal ik Greta vragen een exemplaar te overhandigen aan een zekere Wopke. Hij verkeert nog steeds in verkeerd ingelichte kringen.

Muzikale hobby

Jan Verheijen, lichting '63-'67

Sommige gepensioneerden brengen het liefst de hele dag en avond door voor de t.v., anderen vinden niets prettiger dan computerspelletjes spelen of sleutelen aan hun opgevoerde Solex of Berini. Een oud-klasgenoot houdt zich onledig met vioolbouw en een ander met wijnproductie! Zo zijn er vast ook die met rooie oortjes steeds weer genieten van de albums met daarin hun uitgebreide verzameling navelbandjes voor kanaries.

Na deze opsomming kan ik zonder enige gêne melden dat ik me van tijd tot tijd bezighoud met het ontwerpen van digitale pick-ups. Hiervan heb ik er verschillende online gezet.

Wanneer ze eertijds vroegen welk instrument je bespeelde, was vaak het antwoord: 'Ik speel pick-up'. Niemand kon toen bevroeden dat dit vanaf de jaren tachtig een beroep zou opleveren dat vele malen beter betaalde dan welke conservatoriumstudie ook. Zelf speel ik geen pick-up meer. Dat ding heb ik jaren geleden ingeruild voor een cd-speler en daarna voor apparaten die op elk mogelijk tijdstip nulletjes en eentjes omzetten in de gewenste muziek. Toch zit ik tegenwoordig weer aan de pick-up of beter, ik speel met het maken daarvan, digitaal. Wat voorbeelden werken wellicht verhelderend:

<https://www.janmac.nl/Bopkoe/Bopkoe.html>

In de browser **Firefox** werkt alles het best.

HTML-codering lijkt een beetje op algebra, vroeger al mijn favoriete wiskunde-onderdeel, want ik hou van puzzelen. Eén letter als hoofdletter waar het een kleine moet zijn, of een

punt waar een komma hoort te staan, en dat betreffende onderdeel van de app, of de hele website werkt niet. En dan maar lekker zoeken tot ik het euvel gevonden heb. 😊

Zo heb ik onlangs weer een week gestoeid met HTML en aanverwante, meestal voor leeftijdsgenoten duistere zaken. Dit resulteerde in een digitale koe-platenspeler. Preciezer: een met uitsluitend muziek uit de Bebop-periode, de stijl van halverwege jaren veertig tot rond 1960. Samen met Jos Bus, Henk Ruijter en Toon Hoefsloot hield ik me tijdens de kweek-schooltijd op de been met deze jazz. Zo'n grammofoon van enkele jaren geleden is mijn 'snoeppickup'. Deze bevat wat populairdere muziek van eind jaren 50 tot 70 en, zoals de naam al suggereert, beelden van calorierijke lekkernijen.

Klik na opening van deze draaitafel eerst op het plaatje dat je wil afspelen, vervolgens op de 'Aan/Uit'-lolly. Dan '45 toeren' en tenslotte de 'Start/Stop'-bonbon. Daarmee kun je de muziek ook onderbreken als je een ander plaatje wil draaien.

<https://www.janmac.nl/snoep/snoep.html>

Mijn 'bananenspeler' toont wat gezondere kost. Er is een versie met een gepelde banaan, maar wie aanstoot neemt aan de naaktheid ervan (heel begrijpelijk overigens), kan ik de kuisere met precies dezelfde muziek aanbevelen. De inspiratiebron was een oud aardappelpelkistje en wat ouwe rommel uit de schuur. Ik wens je veel nostalgisch muziekplezier! In de browser Firefox werkt alles weer het best.

<https://www.janmac.nl/bahnaan/bahnaan.html>

<https://www.janmac.nl/Nettebanaan/Nettebanaan.html>

Werken de links niet direct? Probeer dan de browser Firefox. Daarin gaat ie probleemloos. Of anders de link kopiëren en in je browser plakken.

Bericht uit de Provence (17)

van Jos Bus ('61-'63)

Toen ik in 1963 op de Ludgerus instroomde in klas 3 was Piet Oomes net vertrokken. Jammer want ik kende hem van zijn wekelijkse zondagse radorubriek. Enthousiast, van binnenuit, met een fraaie woordkeus en veel kennis van collega-schrijvers en zaken. Literatuur wordt het domein van anderen...

Iets zelfstandigs denken wordt in die midzestiger jaren op onze kweekschool nog niet erg gewaardeerd; de heersende mening ligt immers vastgelegd in wijze boeken en in de hersens van diegenen die die boeken bestudeerd hebben. Alternatieven worden met opgetrokken wenkbrauwen aanhoord, met argusogen bekeken of met een rood kringellijntje betwijfeld (zie mijn scriptie!). Wat je voorgeschoteld / ingepeperd krijgt, moet - als je prijs stelt op een goed cijfer - als antwoord op overhoring, proefwerk of examen worden opgelepeld.

Ik bel Gijs. En Fons. Mensen met goede geheugens. Klopt dit bovenstaande?

Ik twijfel omdat ik in de herinnering van mijn jeugd enorme gaten heb; er zijn veel vage beelden, kleine onduidelijke filmpjes, een totaalinschatting waar wel zeker iets van klopt maar waaraan vaak details ontbreken. Foto's helpen zelfs niet altijd.

Mijn reflecties op de volgende twee gedichten zijn niets meer of minder waard dan de jouwe. Je kunt op allerlei leesmomenen vertragen en de tijd nemen voor het laten insijpelen van de woorden. Zo zou je al een poosje kunnen kauwen op de eerste vijf woorden van regel 1 in onderstaand gedicht van **Rogi Wieg** (1962-2015).

Een bootje

*Een trage rivier kan slingeren en op die rivier
een bootje, en in die kleine boot ben jij,
met op je hoofd een strooien hoed, je bent
ouder geworden, je bent me al bijna vergeten,
maar je denkt soms even aan mij, als er in je hoofd
een bootje voorbijkomt met een verleden,
vanavond krijgt de rivier in dat late licht
een rode kleur, ik herinner me de eerste kus
bij het raam en ook de laatste, ik herinner me
eigenlijk nog zo veel, op de rivier varen wij uit
elkaar, vaak boosaardig, of zelfs onverschillig,
en soms opgewekt; heb je die strooien hoed
niet van mij gekregen.*

De 'ik' zwalkt niet met zijn geheugen, er zijn scherpe herinneringen: een bootje - het vervoermiddel van het geheugen - met 'jij' erin. De 'ik' zegt niet: 'wij', opvallend genoeg. De 'jij' heeft een hoed op, een strooien hoed, dat vrolijke detail staat ook vast.

Je bent ouder geworden, constateert de 'ik' en ook nog dat de 'jij' hem bijna vergeten is, maar soms aan hem denkt. Is de 'ik' helderziend? Hij weet namelijk ook al dat de rivier vanavond een rode kleur zal krijgen. Of speelt de 'ik' het filmpje uit het verleden in zijn hoofd af? De alleswetende dichter speelt hier met tijd en plaats, met reële beelden van vroeger, zoals vanzelfsprekend de eerste kus (niet in het bootje maar bij het raam (welk raam?)).

En de laatste kus. Heel veel eigenlijk nog, zegt de 'ik'.

Regel 10 eindigt prachtig met een enjambement waardoor je nog even op het verkeerde been kan worden gezet: *op de rivier varen we uit* heeft iets van een blik op de toekomst, een gezamenlijke toekomst, maar al verraden door het woordje 'laatste' in regel 9 wordt het definitief duidelijk bij het woord *elkaar* op r. 11 zodat er staat: *varen wij uit elkaar...*

Blijkbaar na een wisselvallige relatie (r. 11-12). De slotzin heeft naast een zonnige klank toch nog een twijfeltje in zich.

Je kunt je afvragen of je je wel alles zou willen herinneren. Vergeten is een groot goed.

Het gedicht van **Rutger Kopland** (1934-2012) speelt zich (ook) in de herinnering af. Er is geen hoofdpersoon in het gedicht aanwezig, er zijn alleen de beelden. Meeslepend herkenbaar zijn die zomerse elementen van een baai waar een vakantie werd doorgebracht.

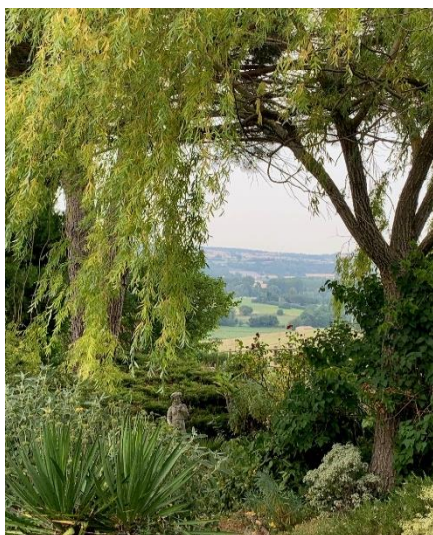
De beelden in de eerste strofe staan stil, als op een prachtige kleurenfoto of een impressionistisch schilderij. In de tweede strofe wekt de dichter het tafereel tot leven: er komt beweging in, klein maar eindeloos, en er zijn nu geluiden hoorbaar en de avond schuift langzaam over in de nacht en een geluksgevoel overspoelt hem; alleen staat nu alles wel in de verleden tijd...

Wat (bijna?!) overblijft (in strofe 3) is 'het moment', waarin alles weer is stilgevallen, een ideale, gestolde herinnering.

Maar... dan komt na de witregel - om je het plaatje 'voorgoed' in te prenten - die slotregel die een pijnlijk gevoel openbaart. En daarmee meteen enkele vragen oproept: waarom is dit ideaalbeeld plotseling zo pijnlijk, waarom schuurt dit idyllisch plaatje? Is 't het gemis aan die levende werkelijkheid, het gemis van die geluksbeleving?

Voorbij doet zeer.

N.a.v. een vraag van de redactie aan Jos betreffende het gedicht van Herman Verweij: Heerlijke vlinder op pagina 43, stuurde hij ons ook enkele fraaie foto's van zijn tuin in de Provence. We vonden ze beslist de moeite waard om hier te plaatsen.

door Henk Ruyter, met illustratie van Jan Verheijen

Inmiddels ben ik 76 jaar oud. Dat heeft, zoals je weet, onder andere tot gevolg, dat, als je een rijbewijs hebt en de geldigheidstermijn daarvan loopt af, je eerst een medisch onderzoek moet ondergaan voordat het nieuwe rijbewijs op het gemeentehuis besteld kan worden. Duidelijk en ook wel begrijpelijk! Ik moet dan even denken aan het moment dat ik onze huisarts vroeg of het nou echt nodig is om een grieprik te halen. “Hoor je bij de doelgroep?”, was zijn vraag. “Geen idee!” “Hoe oud ben je?” “Vijfenzestig” (toen). “Dan hoor je bij de doelgroep!!”

Mijn rijbewijs liep af op twee september. Op advies en aandringen van Riet, mijn vrouw, zo snel mogelijk begonnen met de procedure. Eerste stap: een afspraak maken met de huisarts. Daarmee begon de ellende. Want die had geen tijd. Drukke week. Hij ging met vakantie. Maar zijn collega-huisarts in hetzelfde gebouw wilde het graag van hem overnemen. Dat ‘graag’ begreep ik pas toen mij werd meegedeeld, dat er ter plekke wel €50 cash moest worden betaald. Enfin die huisartsen hebben het ook niet breed, dus vooruit dan maar. Afspraak gemaakt en op het overeengekomen tijdstip zat ik in de wachtkamer. De assistente (mag dat nog, of moet ik ‘assistent’ zeggen?) haalde mij op. Zij deed enkele proefjes, waarvan met name de proef van het noemen van letters en lettertjes die zij aanwees, niet onbelangrijk is voor de goedkeuring om auto te rijden. Het gaat daarbij uiteindelijk over ‘kan je sowieso wel wat zien’.

Het verbaasde haar, dat ik een bril draag, want tot bijna de kleinste letters werden feilloos gereproduceerd. Dat zat dus wel goed. De volgende stap, was de volgende spreekkamer, de plek van de huisarts-in-opleiding. Zij werkte een lijst met vragen af en deed daarna een spelletje waarbij ik, recht vooruitkijkend, moest zeggen wanneer haar hand voor mij zichtbaar was van bovenaf en vanaf de zijkanten: het zgn. gezichtsveldonderzoek. Bij mijn rechteroog moest zij wat verder zakken met de hand boven haar hoofd, voor ik deze zag. Dat vond zij opmerkelijk en wij raakten even in gesprek over dat rechteroog. En al babbelend vertelde ik haar, dat ik op 53-jarige leeftijd een staaroperatie aan dat oog heb ondergaan.

Dom..., ongeveer het domste dat ik ooit heb gedaan. Ongelooflijk, wat dom! Want enige tijd later viel er een brief in de bus van het CBR, waarin men mij meedeelde, dat men nader onderzoek wenste op het gebied van gezichtsveld en vanwege ‘progressieve staar’. Dat gezichtsveldverhaal viel voor mij in de categorie: belachelijk. Het lichte euvel zou storend kunnen zijn, als ik in de auto zittend behalve het verkeer en andere bewegingen op en om de weg, ook de ‘niet eens zo heel laagvliegende’ voorwerpen in de gaten zou moeten houden.

De diagnose 'progressieve staar' was heel knap. Bij de assistent(e) bleek ik met beide ogen scherp te kunnen zien. Meerdere leeftijdgenoten zullen kunnen beamen, dat dit met staar in één van de beide ogen, best wel moeilijk is. Nota nemen van het onderzoek van de assistent(e) was wellicht een idee geweest. Daarnaast staar, wat zeg ik, progressieve staar, constateren zonder even een blik in dat oog te hoeven werpen, geeft ook blijk van een enorme vooruitgang op het gebied van de opleiding tot medicus. En als laatste.... Zelfs een leek weet, dat na een staaroperatie er helemaal geen sprake kan zijn van staar in het geopereerde oog.

Pissig! CBR gebeld! Daar kreeg ik een stekelige dame aan de telefoon, die mij, na stevig aanhouden van mijn kant, al sputterend doorverbond met de medische afdeling. Dokter aan de

cbr

lijn. Na mijn verhaal begreep deze, dat van progressieve staar in het rechteroog geen sprake kon zijn "Ja, dat is flauwekul!". Maar de belemmering van het gezichtsveld was toch wel zorgelijk en moest nader bekeken worden.

Pfffff..... Oké! Miltje naar de collega van onze huisarts met het verhaal en het verzoek om dat veld nog eens te controleren.

Die pakte het zeer serieus op. In plaats van zijn hand moest ik nu 'ja' roepen als ik een lichtje (een gewone zaklantaarn trouwens) zag. Geslaagd met vlag en wimpel. Rapportje over opgesteld. Handtekening met stempel eronder en de boel opgestuurd naar het CBR. Moet goed komen zou je denken.

Nou nee! Enige tijd daarna viel er wederom een brief van het CBR in de brievenbus. Deze keer geschreven, althans ondertekend, door het hoofd (of zo) van de medische afdeling. Dat van het gezichtsveld zat wel goed, maar progressieve staar is wel progressief meneer. Ik werd gemaand me te gaan melden bij een oogarts voor deskundig onderzoek.

Inmiddels murw gedraaid had ik geen puf meer in verder verzet. Dus heb ik hem maar niet aangeraden om hierover even in overleg te gaan met zijn collega die ik al in een eerder stadium aan de telefoon had. Die had kennelijk wel verstand van dit verschijnsel.

Dan maar een afspraak maken met een oogarts. Kon niet eerder dan 31 augustus. Moest ik zes weken in Frankrijk rondlopen met een vermoedelijke progressieve staar in mijn rechteroog. Dat valt niet mee, dat begrijp je. Bovendien was dat tijdstip onherroepelijk te laat om een nieuw rijbewijs te kunnen krijgen, voordat het oude ongeldig werd. Oh ja... en of ik maar even €75 cash wilde meenemen en daar ter plekke overhandigen. Toch wonderlijk met al die moderne manieren van betalen. En duurder dan bij de huisarts, maar dat is begrijpelijk. Die specialisten hebben toch meer kosten met hun grotere huizen, auto's en regelmatige, vakinhoudelijke feestconferenties ergens op een waanzinnige plek in de wereld.

Bij de oogarts werd weer de hele riedel afgedraaid door verschillende assistenten en aan het eind van de rit mocht ik bij hemzelf op audiëntie. Weer het hele verhaal verteld. Hij wel in mijn ogen kijken "mooi helder" en een conclusie. Alles was perfect! Maar ja, dat gezichtsveld.... Daar moest hij toch ook wel grondig onderzoek naar doen. Daar was speciale apparatuur voor nodig en die was nu niet beschikbaar, dus moest ik daar een nieuwe afspraak voor maken.

Hoewel de moed mij in de schoenen zakke, moet ik toch een blik gehad hebben van 'dat ga je me niet flikken'. Dat deed hij dan ook maar niet en besloot uiteindelijk om ook ter plekke het spelletje met handje zwaaien te spelen. Hij kon daarbij geen zwaarwegende afwijkingen vinden en besloot, dat het allemaal wel in orde zou komen.

Dus nu zit ik te wachten op een brief van het CBR.

Houd mijn hart vast!

TON LUGTENBERG (63-68)

VAN AZIJN NAAR WIJN ...

VAN BOCHT NAAR KWALITEIT...

Aanloop

In 2005 werd ons huis in centraal Portugal opgeleverd aan de voet van de Serra da Estrela op 60 km. van Coimbra, de vroegere hoofdstad. Wij behoorden tot de eerste Nederlanders in deze regio. De eerste jaren reisden we vaak op en neer, omdat de schoorsteen nog wel moest roken. In 2010 besloten we resident te worden.

Omdat ik een hekel heb aan geraniums en er al helemaal niet achter wil zitten, besloot ik om me in de wijnbouw te verdiepen. Een nieuwe "intellectuele" uitdaging! Ben ook nog even bij een bridgeclubje geweest, maar dat was me allemaal te serieus. Door vele strenge ogen werd ik gecorrigeerd, er werd niet gelachen, gedronken of een pijp gerookt. Niks voor mij. Ik wilde mijn "foute" gewoontes niet opgeven in ruil voor de calvinistische bridgeclub. Perfecte keuze!

Vervolgens

In 2007 heb ik ongeveer anderhalve hectare bos laten rooien, omdat geschikt te maken voor druiven-en olijvenaantplant. Wijnstokken en olijfbomen erin en het feest kon beginnen. Wat die boeren hier kunnen, kan ik ook...dacht ik nog...! Die arrogantie werd al snel afgestraft. Vergt toch de nodige studie... die wijnbouw... Na een jaar of drie hebben we voor het eerst kunnen oogsten. Met name de **Touriga Nacional** gaf een hoge opbrengst aan druiven. Maar dan heb je druiven en nog geen wijn. Alle materialen waren aangeschaft... dat kon dus niet meer fout gaan!? Net als bij een goede pan met soep moet "de hoed" (velletjes, pitten, blaadjes, takjes die boven komen drijven tijdens het gistingsproces) een paar keer per dag worden ondergedompeld om de gisting te bevorderen en kleur af te geven. Het beschermende doek moet dan van de "cuba" af. Een waar feestje voor miljoenen fruitvliegen, die je verder het hele jaar niet ziet! Na een paar dagen konden we de ruiten schoonmaken met azijn. Een paar honderd liter naar de bliksem! Erg?...neuhh... van je fouten moet je immers leren... Een ezel stoot zich geen twee keer aan dezelfde... wij wel....minstens drie keer. Dat beestje is dus toch slimmer!

Een zoon van ons ging trouwen in Italië... Op een middag een bezoekje gebracht aan een grote Italiaanse wijnboer om weer wat wijzer te worden. Deze wijnboer werkte met een volledig gesloten systeem...toegang voor die verdoemde fruitvliegen volledig onmogelijk. Het Ei van Columbus (komt hier ook uit de buurt). We hebben direct geïnvesteerd in nieuwe materialen, waaronder gesloten inoxvaten. Met ventielen uiteraard om de overdruk tijdens de

gisting kwijt te raken. En...de eerste flessen drinkbare wijn konden we in 2015 in onze adega (*Red: wijnbedrijf*) neerleggen. Drinkbaar? Nou ja, kon beter!

We hebben toen een goed wijnlaboratorium gezocht voor regelmatige procesanalyses, zodat we tijdens de ontwikkeling van de wijn, zo nodig, kunnen bijsturen. Vanaf 2016 is onze wijn goed tot uitstekend te noemen, met 2017 als topjaar. Het jaar 2022 is nog beter.

In oktober 2017 hebben we hier te maken gehad met gigantische bosbranden. Onze tuin is gedeeltelijk afgeftikt en natuurlijk onze wijngaard. Het vuur werd aangejaagd door 'n stormachtige wind. Maar omdat ons terrein goed onderhouden wordt, werden de onderstammen en het wortelgestel niet aangetast. Flink snoeien dus en maar hopen... In 2019 konden we weer oogsten.

Gezien onze leeftijd, en de daarmee gepaard gaande afname van spierkracht, worden we de laatste paar jaar geholpen door twee jongemannen uit ons dorp Vinhó. Let op het accent! Ik heb het vermoeden dat hun aanvankelijke drijfveer nieuwsgierigheid was. We gebruiken geen houten vaten en lopen met merkwuurde apparaten door de wijngaard. De vader van **Ricardo en Luís** kwam op een middag naar mij toe met de vraag of ik zijn quinta (*red: kleinschalige platte-landswoning*) eens wilde zien. Nu heb ik al vaak quinta's gezien en was niet bijster geïnteresseerd, maar als ik Zé daar een plezier mee kon doen... Maar het kwartje viel op het moment dat hij vroeg of ik ook dat speciale apparaatje mee wilde brengen...! Gewapend met de [refractometer](#) hebben we samen zijn quinta bewonderd en de refractometer gedemonstreerd. Inmiddels leren zij van ons en wij van hen. Ricardo en

Luís hebben inmiddels een nieuwe wijngaard aangelegd en inoxvaten aangeschaft. Ook lenen ze onze pers.

Onze wijn draagt de naam ORATOR (welsprekende). Daar zit een verhaal achter. Al een aantal jaren werken we samen met onze Belgische burens Marc (helaas 3 jaar geleden overleden) en Dani. Een wijn zonder naam is als een vrouw zonder krulspelden. Dus een avondje brainstormen met ons vieren. Je speelt wat met woorden, totdat de namen Marc en Ton werden gecombineerd. Marcus Antonius, wie was dat ook alweer? Even nagezocht...die oude Romein die zo wel kon spreken...en zo werd hij ook genoemd...

Toen het gezelschap tot de conclusie kwam, dat Marc en ik ook behoorlijk konden lullen, was de naam ORATOR geboren.

De afloop

Ik ga ervan uit dat het voorlopig nog niet afgelopen is. De mensen in het dorp kunnen niet geloven, dat wij inmiddels betere wijn maken dan zij ooit hebben gedaan. Ricardo en Luís laten ze regelmatig proeven. Wie maakt die wijn? Hollanders.....dat kan niet! Dat kan wel dus!

Uit de druiven van 2022 hebben we 300 flessen rode wijn en 100 flessen witte wijn geproduceerd. Samen met onze beide behulpzame dorpsgenoten hebben we ook, voor het eerst,

een aantal flessen rosé gefabriceerd. De echte noviteit was de productie van de Portugese likeur Jarapiga. Dat kunstje is geflikt door Ricardo en Luís. Hoe? Je mengt de most met aguardente (de verhouding kun jezelf bepalen), laat dat een maand of drie staan en je hebt een heerlijke likeur.

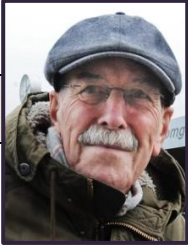

KOM JE IN DE BUURT....WE SCHENKEN GRAAG EEN GLAS VOOR JE IN..

Ton Lugtenberg

Ton stuurde nogal veel foto's mee. Wij hebben daaruit onderstaande selectie gemaakt.

In de maand mei bezoek ik vaker vriend Jos in de Provence. Zo ook dit jaar. Rondom het huis hebben Judith en Jos een prachtige tuin aangelegd, met veel gevoel voor detail. Vaak ben ik dan 's ochtends al aan het struinen en struikel ik bijna over de oogverblindende orchideetjes. Elk jaar ben ik opnieuw verrast, elk jaar hebben ze zich iets verplaatst.

Heerlijke vlinder

Ze zijn er weer, rechte rug,
volle paarse kop, stevig geaard,

gewoon Provençaals orchidee te zijn.
Ik, eerlijke vlinder, spot op zo'n

bloem een vlinder, zo dodelijk stil
dat ik me afvraag of ze nog leeft.

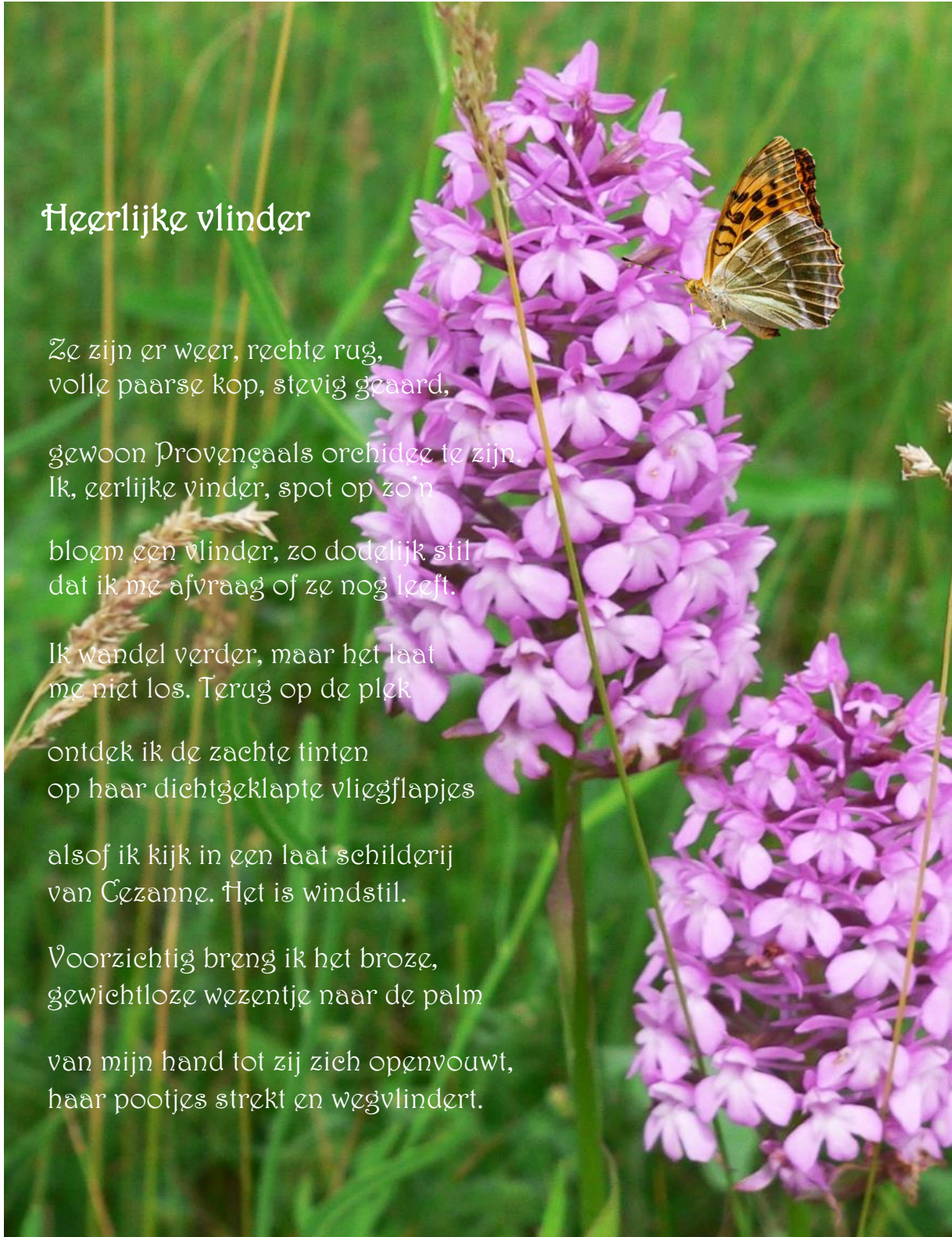
Ik wandel verder, maar het laat
me niet los. Terug op de plek

ontdek ik de zachte tinten
op haar dichtgeklapte vliegflapjes

alsof ik kijk in een laat schilderij
van Cézanne. Het is windstil.

Voorzichtig breng ik het broze,
gewichtloze wezentje naar de palm

van mijn hand tot zij zich openvouwt,
haar pootjes strekt en wegvlindert.

Vooraf:

Gerald B. Janszoon kwam na zijn ontslag in de problemen; hij werd verdacht van doodslag en drugs-handel. Na een korte hechtenis kwam hij op borgtocht vrij. Gerald's advocaat had intussen ontdekt dat zijn cliënt als gevolg van een narcistische stoornis constant loog. Ook omdat hij twijfelde aan de bewijsvoering van het OM schakelde hij een privédetective in. Deze kwam met aanwijzingen dat Bregje, de dochter van het slachtoffer en destijds chef van Gerald, eveneens de dader kon zijn. De advocaat nodigde de dochter uit voor een gesprek in de theesalon van de vrouw van Gerald. Hij wist dat ze op de avond van het delict op het spiritueel centrum aanwezig was. Ze moest als accountant van haar vader hem iets kunnen vertellen en ze was sterk betrokken bij het centrum. Ter plekke ontdekte hij dat hij smoorverliefd op haar werd. Daarom leek het hem beter de zaak uit handen te geven. Maar nadat Gerald's vrouw Ingrid hem bekende dat zij het was die de partij marihuana vanuit Thailand had verscheept, veranderde hij van gedachten. Hij wist dat hij de zaak nu makkelijk zou kunnen winnen. Een deel van de aanklacht kwam te vervallen en voor verdenking van doodslag was nauwelijks bewijs. Toen daarbij zijn privédetective hem ook nog meldde dat de schoonzus van het slachtoffer, als eigenaresse van het centrum, een financieel conflict had met het slachtoffer, vermoedde hij dat hij de zaak nu snel kon afronden.

Aflevering 12

Verrast was ik toen Gerald onaangekondigd mijn kantooruimte binnenviel. Ik had juist, over de verklaring van Ingrid, telefonisch overleg gehad met de officier van justitie. Erg verbaasd was hij over die verklaring niet en ook niet over mijn bewering dat de schoonzus van het slachtoffer, vanwege een financieel conflict, een motief voor de strafdaad kon hebben.

“We zien voorlopig geen reden om de zaak te herzien,” was zijn korte reactie.

Mijn ergernis over zijn arrogantie moest Gerald op mijn gezicht gelezen hebben.

“Je lijkt niet erg vrolijk, en ik heb nog wel zo goed nieuws voor mijn advocaat!”

Gerald was in een goed humeur; hij had met Ingrid gesproken. Lang hadden ze gepraat en veel bijgelegd. Zij had hem van haar verklaring over de verscheping van de marihuana op de hoogte gebracht. Ook had ze hem ervan overtuigd dat haar relatie met haar jeugdliefde Markus slechts zakelijk was; het betrof alleen de huur van de salon. Ze had Gerald beloofd van scheiding af te zien als hij voor zijn narcistische aandoening in behandeling zou gaan. Wel moest hij dan zijn advocaat alles vertellen over Markus. Want die had hij al veel eerder en vaker ontmoet en dat contact had geleid tot zijn bezoek aan de Reijgershof.

Ik kon aan Gerald's gezicht zien dat hij blij was dat Ingrid hun relatie nog een kans gaf. Hij beloofde mij echt alles te gaan vertellen.

“Het begon allemaal toen de dochter van Markus in de directie kwam en mij dingen liet doen die ik niet zag zitten.”

Om een uitvoerig verhaal van hem te voorkomen besloot ik de regie in handen te nemen.

“Dus je had Markus alweer ontmoet? Wist je van hem dat zijn dochter jouw baas zou worden?”

“Ja, en dat was ook de reden waarom hij contact zocht. Na onze studie hebben we elkaar nooit meer gesproken, dus ik was verrast dat hij me belde.”

“Even voor de goede orde,” onderbrak ik hem. “Ik neem dit gesprek op, hoewel ik ervan uitga dat je me nu de waarheid vertelt, ga ik het gesprokene toch verifiëren!”

Hij bewoog in zijn fauteuil heen en weer op zoek naar een gemakkelijke zit en knikte dat hij dat begreep. Daarna brandde hij los. Opnieuw raakte ik geboeid door zijn met veel zorg geformuleerde zinnen. Hij gaf me inzicht in wat er de laatste maanden met hem was gebeurd. Hij gaf toe dat hij me had voorgelogen. Zijn jeugdviend Markus had hij voor het noodlottige voorval al een paar keer ontmoet, maar hij had dat de recherche verzwegen. Dat leek hem beter, omdat ze hem verdachten van doodslag. Dat Markus hem via een verborgen telefoon naar de Reijgershof had gelokt, had hij gewoon verzonnen. Hij was nu eenmaal een fantast en kon zich de gebeurtenissen gemakkelijk voorstellen. Hij had ook meteen aan mijn gezicht gezien dat ik geloof hechtte aan zijn verzinsels.

Die uitspraak van hem klinkt nog steeds bij mij door. Weer bekruipt me de ergernis over het feit dat ik zijn verhaal klakkeloos overnam. Mijn verslag over deze zaak mag ook geen verslag meer heten, het beperkt zich al lang niet meer tot het benoemen en analyseren van de belangrijkste feiten. Het is meer een verhaal over de zaak geworden.

Deze keer nam ik aan dat mijn cliënt de waarheid sprak. Hij had Markus verteld dat hij met de kerst alleen zou zijn. Markus had hem toen uitgenodigd op de Reijgershof waar hij een workshop over meditatie en bewustzijnsverruiming gaf. Uit pure nieuwsgierigheid was Gerald op de uitnodiging ingegaan en in het tuinhuisje terechtgekomen. Markus had dat allemaal voor hem geregeld. Die avond, bij het bovenhalen van de herinneringen aan hun internaattijd, leek hun verhouding weer als vanouds. Ze lachten veel over wat ze allemaal hadden uitgespookt en al gauw kwamen ook hedendaagse heldendaden ter sprake. Gerald kreeg echter door dat Markus een verborgen doelstelling had. Zijn vroegere vriend probeerde uit te vissen of hij de ‘Kill de Kerstman’ actie had uitgevoerd. Vermoedelijk deed hij dat in opdracht van zijn dochter Bregje, Gerald's baas. Na een aantal drankjes had Gerald toch nog, behoorlijk onder invloed, verteld hoe hij de Kill de kerstmanactie had opgezet.

Verbaasd hoorde ik hem dat zeggen, en natuurlijk vroeg ik daar meteen op door.

“Dat kreng van een Bregje de Wit speelde op een vreselijke manier de baas over mij. Uit wraak wilde ik haar in de problemen brengen. Ik hoopte dat ze als manager uit de bocht zou vliegen. Maar ik had niet goed ingeschat dat mijn actie zoveel pers zou krijgen en ook niet dat ze me zou schorsen. Achteraf gezien eigenlijk nogal dom allemaal!”

Gerald keek me met een onschuldige blik aan. Hij vertelde me daarna in detail hoe het allemaal precies gegaan was. Maar op mijn vragen over wat er op die avond verder nog gebeurd was, kreeg ik nauwelijks antwoord. Ze waren behoorlijk dronken geworden en Markus zou op een gegeven moment uit het tuinhuisje zijn vertrokken. Gerald dacht dat hij daarna op de bank in slaap was gevallen. “Hij kan best van dat trapje zijn gesodemierd in zijn dronkenschap. Ik weet daar helemaal niets meer van.”

Hoe ik ook doorvroeg hij bleef volhouden dat hij zich die avond verder helemaal niets meer herinnerde. Nieuwe gegevens over het delict kreeg ik dus niet. Maar ik wist nu wel dat hij de Kill de kerstmanactie had uitgevoerd. Ik vroeg Gerald of ik zijn bekentenis mocht gebruiken als ‘relatiegeschenk’ voor het OM. Voor dat vergrijp zou hij hooguit een taakstraf krijgen en zijn bekentenis zou de officier toeschietelijker maken. Hij stemde daarin toe en gaf me vrij spel. Hij verliet hij het kantoor en liet mij in gedachten achter.

Zou Bregje echt zo'n kreng zijn? Dat Gerald haar door zijn eigenzinnig gedrag op stang had gejaagd, mocht ik aannemen. Maar waarom dan een kreng? Toen ik Gerald dat hoorde zeggen, deed het me pijn. Pijn die echter snel overging in het verlangen haar weer te zien. Daar had ik last van, het vrat aan me, ik raakte haar maar niet kwijt. Snel stelde ik me gerust: als ik geluk had, zou ik deze zaak spoedig kunnen afronden, en dan was ik vrij om haar beter te leren kennen. Die gedachte verlichte me, en tegelijk bedrukte me die ook. Als ik mijn gevoel niet in de hand hield, kon deze zaak uit de rails lopen. Al eerder dacht ik erover om voor een ander beroep te kiezen. Ik kon juridisch medewerker worden bij een krant en daar mijn kennis combineren met mijn hobby. Veel tijd om daarover verder na te denken kreeg ik niet, want Douglas stapte met een brede grijns mijn kantoor binnen.

"Wat ik nou te weten ben gekomen, zal je verbazen!"

Hij keek me veelbetekenend aan en wees op mijn computer.

"Ik heb je zojuist een filmpje gestuurd!"

Een paar tellen later keek ik naar een scène waarbij een aantal personen in slow motion bewegingen ten uitvoer brachten in een grote open ruimte. Op de achtergrond klonken heldere klanken die het ritme ondersteunden. Voor de deelnemers stond Markus die langzaam bewegend hun het voorbeeld gaf. Het had iets sereens, iets heiligs haast. Ook Gerald deed vol overgave mee aan het meditatieve gebeuren. Behalve deze seance zag ik niets waarover ik me zou moeten verbazen.

"Vertel me eens wat ik moet zien," vroeg ik Douglas.

"De verdachte en ook het slachtoffer zijn in trance. Onder invloed van drugs zou ik zeggen."

"Dat kan, het is een workshop over meditatie en bewustzijn. Gerald heeft me dat zojuist nog verteld. Misschien wel met gebruik van marihuana. Niets echt iets bijzonders toch?"

Maar Douglas kwam naast me staan en wees me op de klankbuizen waarop met een lichte hamerslag een deelnemer de heldere geluiden voortbracht. De buizen hingen naast elkaar op verschillende lengtes in een rek.

"Energiehealing klankbuizen", wist Douglas, "gebruikt bij Chakra meditatie. Kijk toch eens naar die buizen!! Eén daarvan is vast en zeker gebruikt bij het delict!"

Verbaasd was ik en onder de indruk ook. Dat zei ik Douglas die me triomfantelijk aankeek. Snel zocht ik in mijn dossiers naar een foto van het delictwapen en constateerde dat de buis sprekend op de buizen uit het klankrek leek. Meteen bedacht ik dat Gerald's vingerafdrukken al tijdens de sessie daarop terechtgekomen konden zijn! In dat geval kon de bewijsvoering van het OM de prullenbak in! Waarschijnlijk moesten er dan ook andere afdrukken op de buis te vinden zijn! Douglas vertelde me opgewekt dat hij een lijst van deelnemers aan de workshop had en dat hij het filmpje bij een van hen had weten los te krijgen.

"Als jij het OM vraagt of het delictwapen uit dat klankrek afkomstig kan zijn, probeer ik te achterhalen wie dat ding uit het rek heeft gehaald. Iemand moet toch iets hebben gezien!"

Vol overtuiging keken we naar elkaar. Dit was heel duidelijk een doorbraak.

Met zijn mobieltje in de aanslag verliet Douglas mijn kantoor. Zonder nadenken mailde ik de officier van justitie het filmpje. Daarbij noteerde ik kort mijn veronderstelling en vroeg hem de herkomst van de buis te verifiëren. En ik had nog meer voor hem, schreef ik, ik kon hem de uitvoerders van de 'Kill de kerstmanactie' op een dienblaadje' bezorgen. Ik vroeg hem mij te bellen. Na de mail verstuurd te hebben, bleef de spanning in mijn lijf. Dat had ik wel vaker, maar vooral na het houden van een pleidooi.

"Dat verdwijnt nooit", had een oudere collega me eens gezegd. "Je moet ermee leren omgaan, dat is alles".

Dat probeerde ik door languit op de op de vloer van mijn kantoor te gaan liggen. In mijn hoofd vlogen de gedachten alle kanten op. Een paar minuten moet ik zo gelegen hebben. Pas toen ik me herinnerde dat een welwillende rechercheur ons kantoor had gebeld met de mededeling dat het slachtoffer aanspreekbaar was, kwam ik overeind. Naar het ziekenhuis moest ik, en om wat meer tijd voor mezelf te nemen, besloot ik er op de fiets naartoe te gaan.

Ik word altijd rustig van ziekenhuizen. De eindigheid van het bestaan kom je in de gangen overall tegen. Het relativeert je bezigheden en de waarde van je belangen. Markus had dood kunnen zijn als die klap harder was aangekomen. Zou hij gezien hebben wie hem die klap had uitgedeeld? Nadat ik me bij het dienstdoend opperhoofd had gelegitimeerd wees een verpleegster me naar zijn kamer. Ik mocht er kort met hem praten. Hij zag er aangedaan en moe uit, maar begreep wie ik was en wat ik kwam doen. Aan beide kanten van het bed was hij aan apparatuur gekoppeld. Vanaf zijn omzwachteld hoofd deed zijn mond grote moeite om zinnen te formuleren. Over het delict wist hij zich niets meer te herinneren. Zelfs niet dat hij met Gerald in het tuinhuisje dronken was geworden. Veel van zijn woorden smoorden in zijn mond en kregen nauwelijks klank. Op mijn vraag of zijn oude vriend hem die klap had kunnen uitdelen, antwoordde hij aarzelend.

‘Ik denk van niet, nee. Gerald niet, nee, vast niet!’

Hij was bereid dat ook later in de rechtbank te verklaren. Dat kwam me goed uit. Na alles wat ik nu had, kon ik ervan uitgaan dat het OM de zaak opnieuw onder de loep zou nemen. De aanklacht zou dan waarschijnlijk worden ingetrokken en de zaak geseponneerd. Noch voor drugshandel, noch voor doodslag was steekhoudend bewijs.

Bij het verlaten van het ziekenhuis nam ik aan dat mijn klus nu spoedig gedaan was. Maar daar hield ik plotseling mijn pas in. Twee mij bekende dames liepen op enige afstand in mijn richting. Ingrid en Bregje: gearmd en zo te zien in een geanimeerd gesprek. Als een verliefde puber wilde ik me ergens verstoppen, maar ze kwamen recht op me af en waren niet eens verwonderd me te zien.

“Hoe gaat het met mijn vader,” vroeg Bregje.

Ik struikelde over mijn zinnen en mompelde dat het niet zo goed met hem ging. Verbaasd vroeg ik me af waarom ik niet had bedacht dat deze twee vrouwen elkaar goed kenden. Bregje was vaste klant in de theesalon van Ingrid, die het pand huurde van de vader van Bregje, waarvan ze de accountant was. Waarom had ik die link niet gelegd. Waren deze vrouwen meer bij de zaak betrokken dan ik dacht? Wat betekende deze vriendschap? Als moeder en dochter liepen de twee dames het ziekenhuis in. Ik kreeg van hen nog een vluchtige groet en op de fiets stampte ik bij elke pedaalslag de gedachte weg dat ik bij deze zaak veel meer had moeten zien. Tegen mijn gewoonte in ging ik niet terug naar kantoor, maar nam de afslag naar mijn stamcafé. Het was vroeg in de middag, nog te vroeg eigenlijk voor een borrel.

Wordt vervolgd

De volgende Hilversum 3 mag eind december 2023 worden verwacht